KUJUNDUS JA ILLUSTRATSIOONID: NAIMA NEIDRE

Lilli Promet

Taputilgake

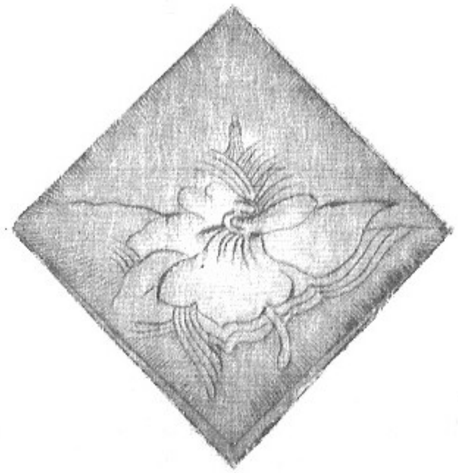

Tallinn · Kirjastus „Eesti Raamat" · 1986

E
PT8

P 4702700200–045
901(15)–86 TL–3–30–85

© Kirjastus „Eesti Raamat", 1986

Muistne jahilugu

Kunagi ammuilma, kui veel nõiad kurjavaimudega pidutsema sõitsid Saaremaale ja vanakurat armastas Sirtsu soos kivi otsas istuda, juhtus nõnda, et kuningas Fernando I Tark ratsutas seltskonnaga laande põdrajahile.

Süngesse kaljulossi jäi oma seltsinaistega iluaukusid tegema ja rätikuid märkima noor kenadus, viieteistkümneaastane kuninganna Isidora, sale nagu lõokese tiivaluu, sinikauni silmaga, pärlipaelaga juustes ja teelusikatäie mõistusega peas. Abikaasa äraolekul, kes oli ta voorusevöö kahekorra lukku keeranud, pakkus talle seltsi roosa kakaduu ja tema meelt lahutasid mustad paradiisilinnud, küütlevate sabadega paabulinnud ja tulipunased kuningalinnud.

Fernando I Tark aga kappas üle vainute oma jahisalga ees kui kondimees, üleni mustas riides. Ta rinnal helisesid sõidukiirest kuldtigid ja -keed, õlgadel lehvis must lahtine kuub, ta käisekrooked ja krae olid täis tuult ja higilõhna ning mustal sametkübaral lehvis valge sulg.

Taademoodi, naamoodi ja sedasi hakkas õhtu paistma. Ent laaned jäid veel ühe päevatee kaugusele ning jahilised olid nii tühjad, et vaata neile ülalt sisse, alt paistab valgus. Seltskond muutus näljast üha purelikumaks ja läks keeltpidi kokku.

„Lupakas!" ütles koerapoiss jahijäntsiku kohta.

„Tal on pearattad segamini!" ütles seespidiste talituste minister väljaspidise ministri kohta.

„Ei, ta on loodud loll!" mõtlesid kõik kuninga kohta.

Hurtjas, hallides sukkades peenikeste kepsudega Fernando I Tark peatas hobuse jooksu, et kuulata Kõrgema Nõuandja soovitusi. Too ajas oma ratsu kuninga hobuse kõrvale ja näitas käega alla, orus paiknevale külale.

„See meeldiks Teile, Härra," ütles ta.

Kuningas andis kannuseid ning kogu seltskond kahlas rõõmsalt läbi jõe ja hüppas üle uurangute. Maa müdises, tee tolmas ja purdepuud ragisesid.

Inimesed vahtisid kaelpüsti teele, kus lähenev ratsasalk sõidulustiga nende kodulinde alla ajas. Ja õuedel, kus äsja rõõm ning rahu valitses, memmed sukka pöitasid ja taadid korvi võrusid, algas nüüd segimine ja tõtt. Suleti aknaid ja uksi ning potivar ütles:

„Kui öö on pime, valva õunapuud." Ning ta jõudis oma ilusa noore tütre just parajasti tühja toobrisse peita, kui neidsuuri tegelasi oli juba õu ja maja täis.

Kogu külas kisti uksi ristseliti ning keldreid, toidukambreid ja panipaiku ei pidanud pakklukud ega salapulgad. Lauale ilmusid leivarattad, võinapad ja viinalähkrid, kabjaga jooginõud ja peenemad pitsikesed. Toodi lagedale lihakoogid ja hertslaagid, loogasaiad ja vehverkoogid. Süüdati lõkked, aeti nuumhärgi vardasse ja pisteti määgijaid katlasse, ei kärsitud aga oodata ja löödi poole keemaga lihale juba hambad sisse.

Konte krõksutati ise ja visati tagaskätt koertele, söödi nii, et auk laua sisse järele jäi, lasti püksituult ja naerdi mürinal iga põmmu üle. Kui kõht täis sai, varastati silmadega edasi, sest kuningat teenides juhtus näljaaegu rohkem kui söömaaegu. Kuningas oli ühepäeva-peremees, võis, kui oli, kuldtaalritega vareseid loopida, ja kui polnud, lasi seinapalki hammustada.

Kui esimene nälg kustutatud, liigutas kuninga Kõrgem Nõuandja oma aruvärke ja mõtles uusi asju välja, et kuningat rõõmustada.

Ning kaugemalt kõrtsist käsutati plutad kohale.

„See meeldiks Teile, Härra," ütles Fernando I Targa Kõrgem Nõuandja.

Ning peagi oli igal mehel naksitrall põlvel.

„Bibamus!"[1] ja märjukest länniti sisse, et krae- ja käisesakid viinast tilkusid.

Aga kuningale leiti toobri seest tüdruk, kelle tagapalgeid temagi saaks paitada.

---

[1] *Joogem! (Lad. k.)*

„See võiks Teile meeldida, Härra," ütles Kõrgem Nõuandja käsi hõõrudes.

Fernando I Tark ajas potivari ilusat tütart nähes silmad õrevile ja kooris hambad paljaks. Potivar aga sai kõigi meelelahutuseks leotada, ja kui kuningas mõne aja pärast saatis tagakambri tuipatjadelt tüdruku tagasi isa juurde, ütles potivarile lossi koosseisuline Naljanina:

„Võta oma kripsitud kits! Varrud tulevad õigel ajal, pulmadega on aega."

Varavalgeks oli küla nii üles tõngutud, nagu oleks torm sellest üle käinud. Viinast ja küüslaugust lehkavad rüütlid saduldasid hobuseid ja koerakari hüppas ning vaukus ootusärevalt.

Taademoodi, naamoodi ja sedasi jõudis kuninglik jahiseltskond viimaks ometi suurde, taevani rohelisse laande. Siin oli sammalhabemetes kuuski ja tuulemurtud puid, hiigelsõnajalgu ja mürgimarjapõõsaid. Lagedamal õitsesid kuulilled ja valge palderjan ning huuljate lehtedega käoõied tuletasid kuningale meelde Isidora sõrmkübarat.

Jahijäntsik puhus sarve ja salk mitmestati ära. Läks aega, enne kui isapõdra häält järele aimates emalooma jälile saadi. Ajajad käratsesid, hagijad klähvisid, jahimehed kappasid looma põgenemise suunas, et talle ette jõuda. Erutus oli suur ja ohtu nii palju, et põdrakütil olgu kirst ja karukütil säng juba varakult valmis.

Taademoodi, naamoodi ja sedasi, kui põder juba püssilaske kaugusele aeti, hüüdis Kõrgem Nõuandja kuningale:

„See põder meeldiks Teile, Härra!"

Fernando I Tark pani püssi palge ja tulistas. Oli kõigile silmsi näha, et ta märgist mööda lasi ja et kuninga palgelõkendus vihast kõneles. Ent Kõrgem Nõuandja ajas hobuse kuninga hobuse kõrvale ja ütles:

„Te tabasite hästi!"

Ja kõik kinnitasid sedasama.

Midagi selles asjas ei riiminud ja Fernando I Tark hüüdis:

„Miks nad valetavad?"

Kõik vaikisid, ainult kaljulossi koosseisuline Naljanina ütles oma eeslikese seljast:

„Aga nad teevad ju alati seda, mida kuningas tahab!"

Imevärki puu

Vanal ajal elanud mees nimega Jott, kel oli tütar Else, ning tema soove ja tahtmisi täitis Jott alati rõõmuga. Ihkas tüdruk Hollandi õunu, mida sealmaal apelsinideks kutsutakse, siis võis kindel olla, et Jott need muretseb.

Kord tuli Elsel uutlaadi tuju.

„Ätt," ütles ta. „Ma tahan oma kambri akna alla puud, mis õitseks ja kannaks valgeid klaarikesi."

Jott tõi nõutud puu, kaevas maa sisse augu, nii et rohi kärises, ja istutas noore kõrendi Else akna alla.

Talv tuli õige vali, taevas ei andnud valgust ega sooja, tuul loogutas noort külmavärinais puud ning Else ei lubanud ühtki varblast ega siisikest ta okstel kiikuda, hurjas neid ja ajas ära.

Siis tuli kevad, tõi kaasa kollased konnalilled ja vihmalaeva, mis Else puu kohal maha sadas.

„Ätt," kaebas Else. „Mis puul viga on, et ta lehte ei lähe?"

„Vaatame kohe järele," lausus Jott, võttis labida ja läks aeda. Ta kaevas puu koos juurtega välja, sõrmitses need ükshaaval läbi, kuid ei leidnud midagi kahtlast peale kahe süütu vihmaussikese.

Jott pani puu mulda tagasi ning tegi ta ümber maa muhedaks ja rammusaks, sest ega viljapuu ole kasekääbus või kadakapätt. Ega ole ka malts, et kasvab ula, või karuohakas, et kasvab ise. Tööd ja muret tuli nii palju, et Jott ei saanud mahti isegi piibu kõri sorkida ega piibu potti puhastada.

Else aga istus oma kambri akna all ning ootas, kunas puu õitsema hakkab. Sedasama igatses ka mesilane, tiirles orelihäälselt puu ümber ja lendas lõpuks minema.

„Ätt," hädaldas Else. „Miks mu puu ei õitse?"

„Vaatame kohe järele," ütles Jott, võttis labida ja kõndis aeda. Ta kaevas noore kõrendi välja, uuris hoolikalt ta juuri, leidis need korras olevat ja pani puu mulda tagasi.

Aga mure rõhus südamele. — Ehk oli mõni kahjur puu südamesse tee uuristanud? Kuid ka seda viga polnud, vaata mis tahes nägemisnurgast.

Ning Else istus oma kambri akna alla valgeid klaarikesi ootama.

Sügisest sai hea leiva-aasta, kõik kasvas ja edenes. Ainult ettekaelik Jott käis aeg-ajalt puud üles kaevamas, et veenduda selles.

Siis, kui kõigis aedades olid õunad juba maha potsatanud ja isegi kibuvitsad kandsid punaseid pumbulaid, avanes Else pilgule kurb pilt ja ta hüüdis:

„Ätt, miks m i n u puul pole õunanunne, ei ühtki valget klaarikest?"

„Vaatame kohe järele," lausus Jott ja läks, labidas käes, aeda puud üles kaevama. Aga kõik oli täies korras ja Jott mõtles murelikult:

Võib-olla see kelmkoer, kes mulle mingi rajaka õunapuu pähe kaela määris, tegi lihtsalt paha nalja? Järsku on see hoopis nõiatemp? Või on keegi kurja silmaga puu ära kaetanud?

Ning Jott lõotis vanakuu viimasel neljapäeval sellele vastust saada. Ta otsis üles nõiamamma, kes kõike läbi nägi, aadrit laskis, teadis sõnu kadeduse vastu, kel oli libahundi nahk ja kaarnakivi, kuid puukasvamise asjadest ei teadnud ta tuhkagi. Sellepärast läks Jott valge habemega Targa juurde ja jutustas temale oma imeliku loo.

„Alati, kui kahtlesin, kaevasin puu juurteni üles ja vaatasin, kas kõik on korras ja kas miski ei sega ta kasvamist. Aga ometi ei lehtinud ta, ei õitsenud ega kandnud vilja. Ma ei mõista arvata, mida see peaks tähendama?"

Tark silus habet ja andis nõu:

„Koputa konti, saad ise aju kätte."

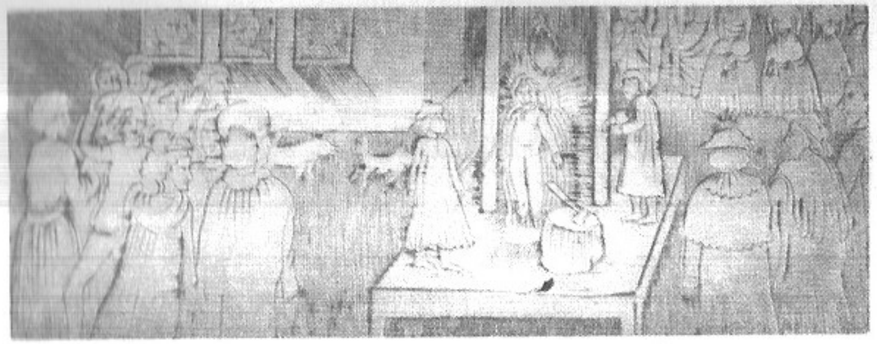

Pidulik päev

See sündis heal rootsi ajal, aastal 1574, kui kuningas Eerik oli palju aadlikke, kodanikke ja maarahvast varda külge sidunud ja ära küpsetanud, ning keegi laulutegija, selle asemel, et oma ditürambe edasi teha, võttis kätte ja kirjutas kuningas Eeriku Upsala mõrtsukatööde ja kuninga sekretaariuse Jürgen Persseni alatute tegude kohta kannatuselugusid ja õnnetuseballaade, mis laulutegija lõpuks võlla alla tõi.

See oli linnale pidulik päev, sest samal korral, kui rüütliturniiri peeti, hukati ka neli üleannetut: Hindrik Live, kes oli möödunud Maarja Magdaleena päeval kirikust röövinud missariided, monstrantsid ja karikad, Pikk Siimon Kalamajast, kes oli näpanud mõned tükid lõuendit, ja Otomar Siggesen, keda kahtlustati piiuniametis Ruunavere veski juures poolakatega löödud lahingus. Teda piinati põletatud viinaga ja tuliste pannidega, nii et ta valu pärast asju üles tunnistas ning tegusid omaks võttis, mida iial polnudki. Ning tema kaelale laskus timuka mõõk, millele oli kirjutatud: „Jumala arm on igal hommikul uus." Ja nüüd jõudis järg laulusepitseja kätte, keda kaelakiige ootas.

Linn oli lõhki täis aadlikke, rittmeistreid, kaubaselle, vallide püssikütte, maasulaseid, naisi ja neitseid, kel mantliplaadid ning kullatud peavõrud nii toredasti päikese käes särasid. Veskihärra lombakal tütrel Ankel oli ehteid ümber kindlasti rohkem kui üheksa marga eest, ja kindlasti kaalusid need enam kui neli ja pool naela puhast hõbedat,

aga kes jõudis kõiki määruserikkujaid kontrollida. Siin oli peale omade koos ka maanteerahvast — logelevaid munki, palgasõdureid, paljajalgseid mustlasi, soolapuhujaid, vigaseid ja kärnas sante, komejante ja kunsttükimehi.

Poodnike tänavas ja Vaekoja kaelas polnud enam nõelalgi ruumi kukkuda, tapalava lähedusse aga pääsesid ainult auväärsemad. Müntnik, nööbimeister, lihunik, kannuvalaja ja õllepruul olid kaugele tahapoole tõrjutud, rääkimata alamate ametite pidajatest — katlalappijast ja kasukasepast. Igast majast tehti loož, igast aknast vahtisid näod, igas väravas kõõlusid lõbusad talli- ja hoovipoisid.

Vaatamata soojale ilmale olid auväärsematel ilvese- ja leopardinahaga vooderdatud riided seljas, sest kuidas lind, nõnda ka sulg. Vähem lugupeetud osa tohtis uhkeldada vaid rebase-, kärbi- ja hundinahkadega. Muidugi võistlesid omavahel ka iludused, eriti foogti tütar Märta ja raehärra noor abikaasa Gertke, kelle kohta räägiti, et tema siidi- ja sametihimu kord tule paja alt ära kustutab.

Neitsid olid varunud sületäied roose, et rüütliturniiri ergutada, suurem osa pidulistest aga mõtles eelseisvale võõrussöögile, mida raad korraldas. Oli praetud hirv, nuumhärgi, kümme sokku, jäneseid ja üle saja kanapoja. Roogade tegemiseks läks ligemale kaks külimittu peent soola ja nael pipart, oli varutud viiskümmend toopi segaviina, aam reiniviina ja hulk õlut, tõrvikute valmistamiseks aga muretseti tervelt veerand tünni vaiku.

Raad suvatses oma kohtadele ilmuda alles pärast seda, kui kõlvatu laulusepitseja uhke protsessiooniga kohale oli veetud. Eks ta ole, oma sünnikohta teab igaüks, suremisepaika ei aima keegi ette.

Kõigi pettumuseks aga osutus ohtlik kurjategija vaid kahjutu välimusega mehikeseks, kes värises üle keha, eriti aga põlvedest, oli laipkahvatu ning lõgistas hirmu pärast hambaid. Seda poleks keegi tast oodanud ja tema ametivendi, kes olid tulnud hukkamist pealt vaatama, ajas ta olemine lihtsalt naerma. Üks neist näitas laulutegijale näpuga ja hüüdis täis püha põlgu:

„Missugune argpüks! Kardad sa surma või?"

Otsekohe vaatas laulutegija lootusrikkalt tema poole üles.

„Kes ei karda ja on must julgem, eks astugu siis minu asemele!" pakkus ta.

Ent kõik jäid kohtadele ja ootasid. Ootasid, kuni laulutegijal lõhnake seest välja läks.

Salmipalmija

Noor salmur oli tulnud kauge maa tagant, laskus aupaklikult ühele põlvele ja paljastas pea vana meistri ees, kes seisis lehtonni lävel.

„Kõrge meister, ma tulin sulle oma salme lugema ja tahan sinu arvamust teada," lausus poiss.

„Hea. Kuid meil on pikk päev alles ees ja õhtuni on aega. Kõnnime enne, küll jõuab ka luulet lugeda."

„Kuhu me lähme?" küsis poiss pettunult — ei olnud ta jala ees liivatatud rada ega silme ees sillutatud sihti.

„Kõnnime pilvega kaasa," kostis meister muretult.

Nad läksid läbi saledate salude, üle laiade liivikute ja pikkade põldude, ja sinna, kus pohlakad palu äärtel, ja sinna, kus murakad mätastel.

„Vaata kui palju lilli!" kiitis meister ja hingas maast tõusvaid lõhnu.

„Kus? Ma ei näe ühtegi roosi!" imestas salmur.

Keskhommikul möödusid nad majast, mida keegi naine lahti akendas ning päikest sisse kutsus, ning kohtasid meest, kes kobas käsikaudu ja astus kinnisilmi.

„Miks ta end pimedaks teeb?" küsis salmur.

„Et mitte näha asjade olemust," arvas meister.

Edasi kohtasid nad imelikku, kes kõiki vastutulijaid tervitas.

„Miks sa neid teretad? Nad ei tunne ju sind?" küsis poiss.

„Sellest pole midagi, et inimesed mind ei tunne. Peaasi, et mina inimesi tunnen," sõnas mees.

Keskpäeval tulid neile vastu veel kaks teelist, kumbki oma koorma all lookas.

„Mida sa kannad?“ uuris poiss.

„Muret.“

„Ja sina?“

„Kiusatusi.“

Põllust möödudes tahtis poiss teada, miks vana naine mulda varisenud ivi ükshaaval üles korjas.

„Raasukesed on ka leib,“ kostis naine.

Ent päeva teisel poolel kõndisid vana meister ja noor salmur kaua vaikides.

„Sa oled nii äraviibiv,“ tähendas poiss lõpuks.

„Ma olin oma mälestuste aias.“

„On siis niisugune olemas, ja tohib seal siis käia?“ kahtles poiss. Kuid hetke pärast ta hüüdis:

„Õigus! Nüüd mulle meenub, et seda ei pea koolitlased soovitavaks.“

„Nõnda jutlustavad need, kel endal pole mälestuste aeda.“

„Aga kus sinu oma on?“

Nad olid jõudmas mere kaldale.

„Seal,“ näitas meister lõpmatusse ja poiss nägi meres terenduvat haljast saart.

„Aga mis meri see on?“

„Ajameri,“ lausus meister.

Päev oli juba lõppenud, kui sügavast mustast laanest jooksis välja hirmust vabisev karjapoiss.

„Eksisin kollimetsa ära ja tundsin end järsku üksi,“ jutustas ta.

„Mis on üksindus?“ küsis mõttessejäänud salmur.

Tagasiteel nägid nad kivi otsas väikest alasti sireeni, kes kaebles ja nuttis oma juustesse suuri valgeid pisaraid.

„Teda ei saa keegi aidata, tal on leinavalu,“ ütles meister.

„Mis valu s e e on?“ küsis poiss. Tee veerel aga jäi ta vaatama meest ja naist ning hüüdis:

„Miks nad piinavad teineteist?“

„Sellepärast, et nad armastavad,“ kostis meister.

„Aga miks taamal too mees kõik ära jagab? Mis talle endale jääb?“ soovis poiss seletust.

„Rõõm,“ lausus naeratav meister.

Nüüd pööras salmur ta poole oma vaimustatud pilgu:

„Ütle, kas maailmas on olemas midagi, mis ka sind imestama paneks?“

„Vist mitte,“ kostis meister veendunult.

Kui nad lehtonni olid tagasi jõudnud ja meister küünla süütas, leiva ja veekruusi lauale pani, meenus salmurile tähtis asi, mis teda siia oli toonud.

„Õhtu on käes,“ lausus ta. „Nüüd lõpuks luba, et loen sulle oma luulet, mida ma olen kirjutanud.“

„Jah, aga millest?“ hüüatas meister.

Ja ta imestusel polnud piiri.

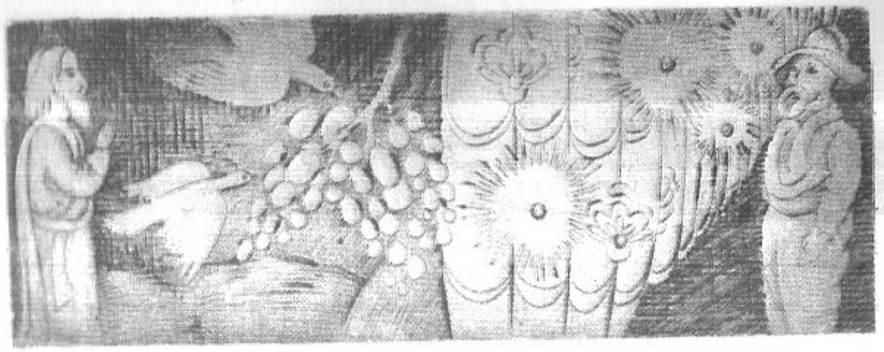

Meistrite tüli

Juttu aeti püstijalu, rahvas oli juba koos, kojanaised õhtuselt mingitud ja kojamehed targalt meelestatud.

„Tarku vihkavad rumalad!“ ütlesid nad.

„Rikkaid vaesed!“ ütlesid nad.

„Vagasid uskmatud!“ ütlesid nad.

„Vooruslikke voorusetud!“ ütlesid vanemad daamid.

Räägiti nii üht kui teist nagu kuluaarides ikka ning oodati kuninga ilmumist, kes pidi tüliküsimuse lahendama.

Nimelt valitses juba ammust aega kahe taiduri vahel koervihane vaen. Nad võistlesid meisterlikkuses, mida ei saanud mõõta süllapuu, mõõduridva ega loodiköiega, sirkli ega vinkliga, ja seepärast võttis kuningas küsimuse enda kätte otsustada.

Ega siis taidurid ainult oma meistriau pärast väljas olnud, eks nad kandnud hoolt ka selle eest, et nende ait poleks aganaid ja salv samblaid täis. Ei kunst sellest üksi kosu, kui ainult piima-leiva lört laual.

Paljud hoidsid Erasmuse poole, daamid eelistasid Hosead, ent tõele au andes olid mõlemad taidurid võrdselt täiuslikud meistrid ja seepärast tulid kõik kodakondlased huviga kokku, et teada saada, kumba nende kuningas nõuks võtab eelistada.

Ka mõlemad vihalased ootasid sedasama, nad seisid teistest eemal ja kumbki omaette. Meister Erasmus pidas käsi vaheliti rinnal, kuna meister Hosea hoidis neid selja taga. Meister Erasmus oli pikk nagu

pühade vahe, kollane nagu kuu ning sünge nagu ta must habegi ja miisud nina all. Paksakas ja lühike Hosea polnud vähem sünge, aga tema värv oli punane. Ta kandis punast võruhabet, punaseid sukki ja punast tikkis sulge kübaral.

Kuningas ilmus õigeaegselt koos favoriidi ja teeklilõhnapilvega. Kõik kummardasid, ja alusseelikute võrud ragisesid, nagu oleksid daamid roostes.

Alguses polnud muuks silmi, kui vahiti favoriit Aasakiisukese orleanikollast mantlit ja uut koerakest, keda ta hoidis oma muhvi suus. Siis istus kuningas troonitooli, toppis nina nuusktubakat täis, aevastas ja võttis vastu lakkamatuid heatervise-soove. Kui Aasakiisuke oli koera mugavasti oma põlvedele asetanud, võis asjaga alustada ja meister Erasmusele anti korraldus esimesena kuninga ette astuda.

Ta avas sõnatult oma maali eest katte ja kõik nägid viinamarjakobarat, nii läbipaistvat, täis heledat mahla ja päikesepaistet. Marjad näisid sedavõrd ehtsad, et daamid ihastasid neid otsekohe suhu pista; eriti hakkasid neid aga tahtma ootuse peal olevad daamid.

Ka kuningas limpsutas keelt, kui oli oma silmaklaasid ette pannud, ja hüüdis:

„Lege artis!“[1]

Kuid Erasmusele oli sellest kiidust veel vähe. Ta palus kuningalt luba viia oma töö lossiaeda ja peita viinapuu lehestikku.

See mõte leiti lõbus olevat ning Aasakiisuke, koer, kuningas, kojamehed ja kojanaised suundusid mööda haljakut rohtaia poole.

Ning ennäe imet! Linnud tulid lennates ja nokkisid meister Erasmuse marju, mis tilgendasid viinapuus.

„Silm on rikas, aga kätte ei saa midagi!“ ütles kuningas ja kõik naersid tüssatud lindude üle, kuna daamid plaksutasid käsi.

„See on parim kriitika!“ hüüti.

Ja nad jäid seda pettust vaatama seniks, kuni linnud õhtusse kadusid.

Nüüd oli kord Hosea käes, kuid kojarahvas oli tema vastu: see, kes julgeb veel võistelda niisuguse võrratu meistriga nagu Erasmus ning loota võidupärga, peab olema kana oiuga!

Ning kõige ülemeelikum daam kroonis Hosea pead hapuoblikaist võruga.

Kuid meister ei heitunud sellest, vaid palus kuningat ja külalisi oma teost vaatama tulla. Ning kõik siirdusid suurde tühja ruumi, mille tagaseina katsid maast laeni rasketes voltides tumepunased

---

[1] *Meisterlik! (Lad. k.)*

sameteesriided. Need olid kaunistatud kuldsete palmettidega, verevate rubiinide, helkivate sinikivide ja tiigrisilmadega ning türkiisidega nagu taeva naeratus.

Kuningas oli taolisest toredusest rabatud, ent Hosea lausus:

„Aulik valitseja, minu teos asub selle kardina taga. Ma palun teid see kõrvale lükata."

Aga kui kuningas seda teha proovis, puutus ta käsi vastu paljast seina.

Imestushüüdega tõttasid nüüd kõik, kes oma silmi ei uskunud, maalitud kardinat näpuga katsuma ja Aasakiisukese koer nuusutas seda kaua umbusklikult. Kuningas aga lausus:

„Sina, Erasmus, petsid oma teosega linnud ära. Ent sina, Hosea, suutsid kuninga ära petta. Sinu kunst on suurem."

Seejärel hakati ilu pidama ja sest sai niisugune pidu, et vareski lendas liikude peale.

Kolme piiga kosjad

Elas ükskord orvuke, keda võõrasõed Tuhkapempuks kutsusid. Pärast seda, kui surm-külmmees ta hella memme võttis, kosis täät uue naise, sest leskede südamed ja kivivaagnad jahtuvad ju ruttu.

Oli see uus alles põrgutukk — pealt ennäe!, seest tohhoh!. Kõrvarõngad tilisesid kõrvas, aga sitika süda oli rinnas ja herilase keel suus. Juba teisel päeval pärast pulmi tegi ta mehele musud nii hapuks, et need enam ei maitsnud. Ja ühtelugu sõdis ta rusikaga ja vahet ei teinud, kas virutas orikale otsa peale või mehele kulmu pihta, kui see oli kõrtsis nina niisutanud ja kopikaid hukanud.

Tal oli veel kaks temanäolist tütart. Üks oli pruntmokk ja nõgunina, teine jällegi kulpmokk ja nibunina. Üks rääkis pudinal, teine lidinal. Ja nii kitsiku aruga olid nad, et kui juhtusid nägema hiirehernest tolmu tõusmas, arvasid nad kohe, et kirik põleb! Kui aga mehed piipu vedasid, siis jooksid nad, hüüdes, et linn põleb! Ja kui küsiti, siis vastasid nad, et maailma keskkoht on kaalika naba.

Nad ei mõistnud tuleta toimetada ega lühtriteta lehmi lüpsta. Tähisemagi töö juures tüdinesid nad otsemaid ja kaebasid, et süda pöörab sees, heinakaarel väsisid aegaviitmata ning kurtsid, et süda teeb vigurit. Isegi luuda otsisid nad õuel luusides oma pool päevakest.

Kamber oli neil nii segamini nagu söögipalve, sest muud nad teha ei viitsinud kui väljas kivide otsas karelda ja karjuda:

„Mina kivikuningas, sina sitalabidas!"

Ka maiad ja eputised olid nad väga. Sõid nii, et pea vabises otsas, aga ütlesid ikka:

„Ega me palju söö — ainult seitse seokest ja neli neokest."

Ise urgitsesid näpuga ninast kolle, aga helmed olid neil argipäevalgi punased, undruk roosiline ja uhke põll ees kui aidauks. Ja linti käisid nad linnast ülepäeviti toomas, kumbki veimevakk ei läinud enam muidu kinni, kui sõsarad pidid ise kaane otsa istuma. Küll oli seal vara: lugematu hulk linikuid, seljatäied seelikuid, torutanu, ratastanu, lilltanu, pottmüts!

Oli ka viimane aeg pulmadele mõtelda, sest piigad hakkasid juba tasapisi sammalduma, oodates kopsakat kosilast, kes saabuks kõige uhkemal hobusel, kõige saksemal sadulal, kõige kõrgema kübaraga.

Tuhkapempu aga pidi hommikust õhtuni tööd rühmama. Ta oli positiivne piiga, viks villu kraasima, vokki tallama, nibe näputööle ja käbe kätetööle. Piimapütid olid tal kui pildid, pingid kõik pestud, anumad haritud, kulbid loputatud ja lusikad täiesti lumesugused.

Aga lauda istuda tohtis Tuhkapempu alles siis, kui sõsarad olid juba kolmandat korda söönud. Olgugi et toidukambris läksid koogid kopitama, Tuhkapempule ei antud kiisaleentki maitsta, vaid hoiti kuiva kooriku ja vesikördi najal.

Sellele vaatamata oli ta ilus. Ilus kui nurmenukk, päevapaiste silmis ja naeruaimuke põsis. Tibutas kanu, kiisutas kassi, kutsutas koera ligi, jagas nendega oma kehva pala, oli kõigi vastu hea ja taimetasane.

Kuid ilu on halva haugutada ja rumalale pinnuks silmis. Vaeslast hoiti meelega rääma all, lasti käsikivil ta käsi kulutada ja rinnaluid rikkuda. Ennem tohtisid võõrasema tütred igavusest kas või mätastega mängida ja naeristega nalja heita kui orvuga seltsida.

Eks seegi ole teada, et ematut võib igaüks lüüa, ning kui ta kodus vemmalt sai ja väljas karjapoistelt karvustada, läks Tuhkapempu taadile kurtma. Taat haletses küll, aga aidata ei saanud, sest elas ise tuhalabida valitsuse all. Ning siis jooksis laps memme kalmule, kes puhkas leinakase hõlma all.

Aastatega olid aruheinad juba haua peale kasvanud ja lapsest piiga sirgunud, aga oma valu tuli Tuhkapempu ka nüüd siia välja nutma.

Memm kuulis küll, aga aidata ei saanud. Teda valvas kaks vahti: Looja hunt kükitas jalus ja Maarja kikas valvas päitsis. Nii kui ta jalga vähegi liigutaks, haugataks hunt, ja kui ta pead püüaks korrakski kergitada, oleks kikas kohe kirenud.

Aga Tuhkapempu tundis kalmu veerel istudes ometi, kuidas päev ta pead silitas ja tuulehoog tõi armu otsekui ema südamest.

Nõnda kulus aeg, kui siis ükskord, saja seitsmeid sõnumeid mööda pidid ta võõrasõdedele kosjad tulema. Kohe löödi kirves härja

keermelsse ja nuumikule nuga kurku, sõtkuti saia ja pandi tõrred turduma.

Neiud ajasid peened särgid selga, sidusid laia vöö nagu vihma vikerkaare ümber kõhu ning jäid sedasi akna alla kosilasi ootama ja Tuhkapemput tögama.

Ent kui kosilased viimaks pärale jõudsid ja nad ära vaadati, söödeti vihaga salad sigadele, visati koogid koertele ja kihutati peiud uhaga väravast välja. Ühel olnud teine silm teisipidi ja teine pale pahupidi, suu seitsmesopiline ja nina neljanurgeline. Ning kaelas polnud tal kardamanskit, kübaral ainult Võrumaa varese sulg. Teisel peiul jälle olnud rotid roomade vahel, kirp pugisenud tengelpungas ja tuhat täid tutis. Ja kaelas polnud tal kardamanskit, kübaral ainult Harjumaa haraka sulg.

Pettunud tüdrukud ajasid pärast seda veel hulk aega nutumulle, aga eks nutt ole mõnikord ka mõnutoov. Ja ega lood veel lootuseta olnud, sest kui pihlakas punase pea sai, tulid saja seitsmeid sõnumeid möödа teated uutest kosjadest.

Kohemaid pandi rõõmuga leemed keema ja road suitsema. Toodi viis tündrit vimmakala, tehti seitse tegu leiba, matsakaid saiu ja kopsakaid kooke, viha viina ja saksa taari ning pudelid olid mõdust täiesti punnis.

Tuhkapempu küüris õhinal padasid ja katlaid, nii et nuustik nuttis peos, ning leidis mahti ka sõsaraid ehtida. Tõi neile kätte säärepaelad ja kaelarahad ning triikis seakihvaga nende pihikuid.

Sõsarad käisid ühtevalu uksel kõõlumas ja väravast väljas ootamas, sõrmused iga näpu otsas, põll purjes, kõrvalindid õieli. Nõnda seisid nad seni, kui peiud lõpuks pärale jõudsid.

Ühel oli ruun kui roos, hobuse lakas kolksusid laiad rahalatakad, endal kardamanski kaelas ja paabusulg kübaral. Ta tõotas neiule suhkrut ja pähkleid ning mõisa uhket roosiaeda. Saja-aastane oli ta nüüd küll, aga ega tal sarvi peas olnud, et kokku ei sünni!

Ent sõsar loristas ninaga, trampis isekalt jalgu, käänas ukse lukku ja karjus lukuaugu sisse:

„Ennem heidan külma konna kui vana mehe kaissu!"

Teise sõsara peiul oli täkk ees kui täht, saba taha seotud taalrid kolisesid, endal ilusasti kardamanski kaelas ja paabusulg kübaral. Ta pakkus pitgale kõrget kivikoda ja küllalist elu. Kahesaja-aastane oli ta vähemalt, aga ega tal sõrgu all olnud, et kokku ei sünni!

Ent piiga sülitas suu vastutuult tühjaks, käänas ukse lukku ja kisendas lukuaugu sisse:

„Ennem annan suud surnud seale kui vanale mehele!“

Pettunud sõsarate nutuvett sai õuele mitu suurt lombitäit ja need ei kuivanud enne, kui arul uued tõrvalilled tõusid ja rinnus uued lootused tärkasid.

Ja seal juhtuski, et ühel kuupimedal suveõhtul nägid sõsarad aknal maoldades noort mehist meest ratsa tulemas.

Too oli kui tamm, silmad kui päevahele, kulmud kui kuld, tulevemmal üle õla ja hobu all lai kui ahi.

Sõsarad hakkasid end kohe mantsima, tegid ninad valgeks ja põsed punaseks ning tormasid õue, nii et lindid laperdasid peas nagu emise kõrvad.

Mehekas mees ütles end teelt eksinud ja palus öömajale, istus aida trepile ja tegi ringi vaadates peretütardega juttu.

„Teil palju kanu.“

„Jah! Põrsad tõid!“ hüüdsid õekesed ludinal.

„Teil tubli härjavasikas.“

„Jah! Hobu tegi!“

„Kena täkuke kah.“

„Jah! Lehm poegis!“ rõõmustasid sõsarad võidu.

Võõras palus niisuguse jutu peale hea janutäie vett tuua, kuna aga õekesed ise ei viitsinud kaevukooku liigutada, siis kutsusid nad Tuhkapempu. See tuli hirmsasti häbenedes, vanad lapakad jalas, kulunud riie seljas, tuhane põll ees. Aga juuksed olid tal kullakarvalised, nii et õu kohemaid heledaks lõi.

Noor mees oli neiu ilust sedamaid köidetud ja tema armsusest hoobilt sisse võetud. Aga ta tahtis proovida ka neiu arukust ning päris:

„Milleks teie metsapuudel nii kõrged ladvad on kasvanud?“

„Eks linnu lendamiseks, tuil tulla ja käol otsas kukkuda,“ vastas Tuhkapempu malbelt. Kohe esimesest nägemisest oli noor mees ta meele järgi ja neil poleks sõnadest puudu tulnud, ent sõsarad ajasid Tuhkapempu minema, rabasid noorel mehel kätest kinni, tirisid ta veimevakkade ette, ladusid välja oma linikud ja seljatäied seelikuid ning tüllist hännaga pruuditanu.

Pimekesega saabus ka võõrasema koju, nägi, kuidas asjad on ja et tütred arust ära on, ning ta suu oli mett täis, kui küsis, kas mees tuli kana otsima ja oma kaevuteele viima.

Siis asus ta asja uurima, kas võõras on Kivikülast, Saarelinnast või Rakupillist? Ja mislane ta on ja kes mehe vanemad, memmevennad ja kommtantad, ning lasi võõral ka endast pajatada.

„Taon rauda soojaks, nii et tulekirbud kargavad,“ kostis külaline naljatades.

Kohe hakati sussitama ja säritama — eks rahvasuu ütle, et rasv petab hiire lõksu. Lauale kanti vorukit ja kiislit, pandi pimedale pudrule pliraki! võisilm pähe ja sulalihatükid olid suured nagu peldiku kaaned. Ent sõsarad olid armust nii pimedad, et pistsid lusikaga kogu aeg vaagnast mööda.

Kuna pruudi valik pidi jääma hommiku peale, siis lasti Tuhkapempul võõrale ase valmis seada ja voodihõinad kokku panna. Piiga tegi seda rõõmuga, segas need härjapeadest ja nallernaatidest, sinililledest ja marjavartest. Kuid oma armuvalu jooksis ta matuseaeda memme kalmule kurtma ja seal ta istus hommikuni.

Ent kui Tuhkapempu minekule tõusis, oli Murueit teda märkamatult ehtinud ja metshaldjad ta juuksed patsinud. Udusärk säras tal seljas ja kaelas kuldsed kudrused, päevapärg punas peas ja kastekuub helkis ümber. Ning kui ta läks, olid kuused ta ees kummargil ja kadakad kahele poole.

Tuhkapempu tõi koduõuele nii küllast valgust, et õekesed kange sära peale kambrist välja kargasid. Noor mees aga astus Tuhkapempule vastu, tõstis piiga oma hobu selga ning sõnas ülejäänutele ja üleülejäänutele:

„Selle tedre viin oma teerajale. Nüüd on ilu õigetes kätes.“

Võõrasema ahmis suuga õhku ja kärbseid sisse ning läks vihast kärtsti! lõhki, ent sõsarad lõid käega ega uskunud:

„Tühi jutt, et surnud! Kus ta nahk siis on?“

Tuhkapempu ja sepa pulma aga tuli rahvast kokku nagu põllul kive. Ei jäänud ära ka traatpillid ja põrsamagu, kortsmoonik ja paraban. Viiuli vibu käis kiiga-kaaga ja heinatirtsud aitasid jõudumööda kaasa, torupill aga laulis täpselt nõnda:

„Sahvi urr-urr, sehvi urr-urr! Sahvi kriuhkadi, sehvi kriuhkadi!“

Vanast varesest sai sada vorstikest tehtud, õues aga voolasid õlleojad ja viin viis lõpuks kõigil meeled peast, nõnda et naised lasid tantsu tanuta, mehed karglesid ringi mütsita, poisid hüppasid saabasteta ja neitud olid päris neljatöllakil.

Tagatipus aga ütles pill, et pidu on otsas, toru ütles, et toit on otsas. Ja mis otsas, see hooletu. Kurat selga ja uksest välja!

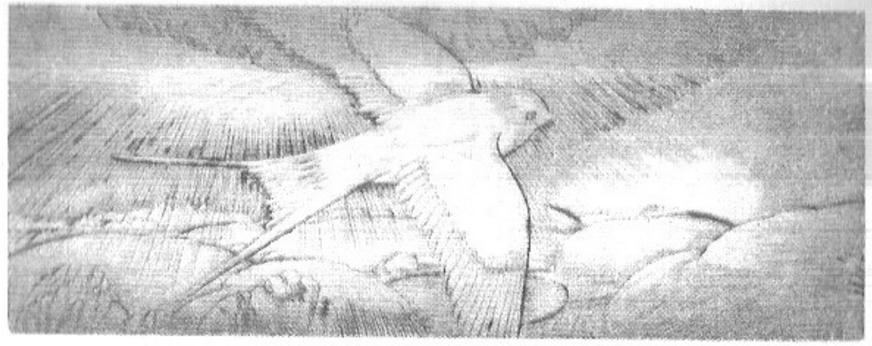

Linnulennult

Kord ammuvanasti kutsus Linnuvana oma riigialamad aru andma nende lendudest ja jutustama, mida nad laiast ilmast teadsid. Linde saabus hulgaliselt, nii et taevas ja maa olid üleni tiibadest kaetud. Peale paigalindude saabusid rändlinnud, läbirändajad ja talikülalised. Laskusid lodumetsade mustad toonekured, liivikute vainukäod, tulid rukkiräägud niitudelt ja linavästrikud paemurdudest.

Kui kõik ilusasti kohal olid, toetas Linnuvana mõlemad käed sauale ja seadis end kuulama.

Esimene oli v a r e s, kes jutustada soovis.

Ta rääkis, et mardipäeva künnisel mattus Tallinn paksu lume alla. Niisugust voli lumel sadada pole veel kunagi antud ja inimesi ning loomi sai sügavates hangedes äraarvamatult palju otsa.

Aga kui sellest ajast veel kolm aastat tagasi arvata, siis juhtus jälle see, et külma süda ei tahtnud kuidagi järele anda ja seepärast seisis Tallinna reid veel nelipühadeni paksult jääs ja jõed raudus.

„Jumala tahtmine," noogutas Linnuvana.

Tema tahtmisest tuli veelgi juttu.

H a r a k a s oli näinud nii kõva tuult ja mere kohisemist, mis kirikutornid ümber puhus ja sadama pulvärgid ära viis. Seedene merul kestnud sügisest peale uue aastani välja.

Mõni aeg hiljem sadas aga viis nädalat järjest taevamärga, kurjad

veed tõstid üle lävede ja sõjasulastel mädanesid alalise vihma käes liugunedes vammused otse seljas ära. Siis aga hakkas selgel suvel välku lööma ja rahet tulema, mis põllud ära jalgas, ning linde ja loomi sai nii palju otsa, et rahvas neid hunnikute kaupa toiduks üles korjas.

Ent hädadele ei tulnud ega tulnud lõppu.

Aasta pärast, jõulude eel puhkes nii arutu torm, mis laevad Tallinna sadamas tükkideks loopis ja põhja viis.

Seejärel tahtis h a k k rääkida, mida ta katkust teadis.

Katk oli tulnud sood mööda, matteriided seljas ja kaapkübar peas. Inimestest nägid teda esimestena vennaksed Vemmo ja Matti. Kust katk läbi läks, seal oksad ära kuivasid ning viljad läksid kärna või siis hapuks. Matti sõnas, et soerdil olla võik kooljanägu, Vemmo jälle oli kõik sõnad ehmatusest jäädavalt ära unustanud.

Katk käis ja käis mööda Maarjamaad, tuli maamajadesse ega jätnud tulemata ka lustlossidesse ja nõukodadesse. Inimesi langes nagu loogu, äknais kustus valgus ja ahjudes tulehelve.

Siis pidas katk kümme aastat vahet ja oli jaanipäeva aegu jälle kohal. Seisatus katk tänavaristil, pidas aru, kuhu minna, ja astus Raeapteeki. Seal oligi teda kohemaid näost ära tuntud.

Üheteistkümne aasta pärast nähti taevast langemas sabaga tähte. Head sellest ei arvatud ja oligi nõnda, et tema järel tuli eestlaste maale jälle katk ja hakkas vaikselt oma tööd tegema.

Ja sel korral ei jäänud paljudes külades ellu ainustki hinge, kes oleks näljast meeletuks muutunud elajaid talitanud.

„Puustusmaa, puustusmaa," pomises Linnuvana.

V a r b l a s e l t saadi kuulda proua von Ringenist Haapsalus, kes suri vaesuses ja kõigist mahajäetuna. Ei leidunud isegi lina, millesse teda mähkida, ometi oli sel uhkel lossiproual varem kõike volilt ja kirstud kulda ning hõbedat täis.

Kibedad ajad olid saabunud. Üks mark maksis kaks Lüübeki killingit. Kui heal ajal olid kõhud rasva, suud naeru ja maalitud taldrikud head paremat täis, siis nüüd olid kõik kohad ainult näljaseid silmi, metsad kiskjaid aadlimehi ja murdjaid loomi täis.

Heal ajal otsisid õilsast soost prouad isu taga. Nüüd olid nad õnnega koos, kui tüki hädaleiba said. Ja kõrged neitsid heitsid end sellesama pärast mittesaksa mõisameestele ja ratsanikele ja veelgi vähematele. Ka pidid nad oma roosade näppudega musta tööd tegema.

Tartus nägi varblane võnnuvõõra kätte langenud vange, kes neile visatud konte koera kombel närisid. Ja kui roojaastja kongis täis sai, purelesid nad omavahel, sest iga vang igatses minna seda välja kallama, et siis sõõmu värsket õhku sisse hingata.

Aga surres ei pöördunud nad mitte jumala poole, vaid kisendasid: leiba! leiba!

Varblane oli rääkinud.

T u v i tahtis midagi öelda.

Seda, et kui ta oli end parajasti tiiva alt rupitsenud, varises suur tükk Tallinna lossi valli ja keskpäevaks lõõmas pool Tallinna tules. Üle kolmekümne maja põles maha.

„On see kõik, mis sa nägid?" küsis Linnuvana.

Tuvil läksid piinlikkuse pärast silmad punaseks, ta oli arvanud, et kolmkümmend põlevat maja on küllalt palju.

„Ahjaa," ütles tuvi. „Samal aastal sünnitas ühe vaese mehe naine viis elusat last, kaks poissi ja kolm tüdrukut. Nad olid kõik täielikud lapsed ja seepärast ristiti ka ära."

K a j a k a s teatas, et oli näinud Kuramaal kuivale jäänud valaskala ja see olnud seitse sülda pikk.

„Juhtub," ütles Linnuvana.

Siis lendas v ä r v u k e tema käele ja otse värises, kui jutustas Maarjamaast, mis oli Peipsini ja Alukseni kisendavat ülekohut ja viletsust täis. Kord riisusid teda taanimargid, kord rüüstasid idahallid ja khaan Šig Alei, laastasid ristikoerad, pohlakad ja litukad, võtsid matti rootsid.

Maa anti tuleroaks, eluasemed said kääbasteks, õued kasvasid samblasse. Kes ellu jäi, läks ise suurele teele röövliks, soolapuhujaks või tuleneelajaks, silmamoondajaks või santijaks.

„Kolgatamaa, kolgatamaa," sõnas Linnuvana.

Seejärel võttis sõna t i h a n e.

Tema oli näinud luutsinapäeval, kuis lipuhulk võnnuvõõraid pärast Paide Maja ja kindluse äravõtmist Tallinna sisse sõitsid, Püha Nikolause kiriku ees hobuste seljast maha hüppasid, ratsud ja lipud tänavale jätsid ning kuis siis härra Pontus krahvide, vabahärrade, rüütlite ja mõisameestega seltsis kannuste kõlinal uhkesti kirikusse sammus ja põlvili langes. Nende suud olid rõõmuhüüeteks lahti ja nad leidsid jumala kiituseks palju ilusaid sõnu.

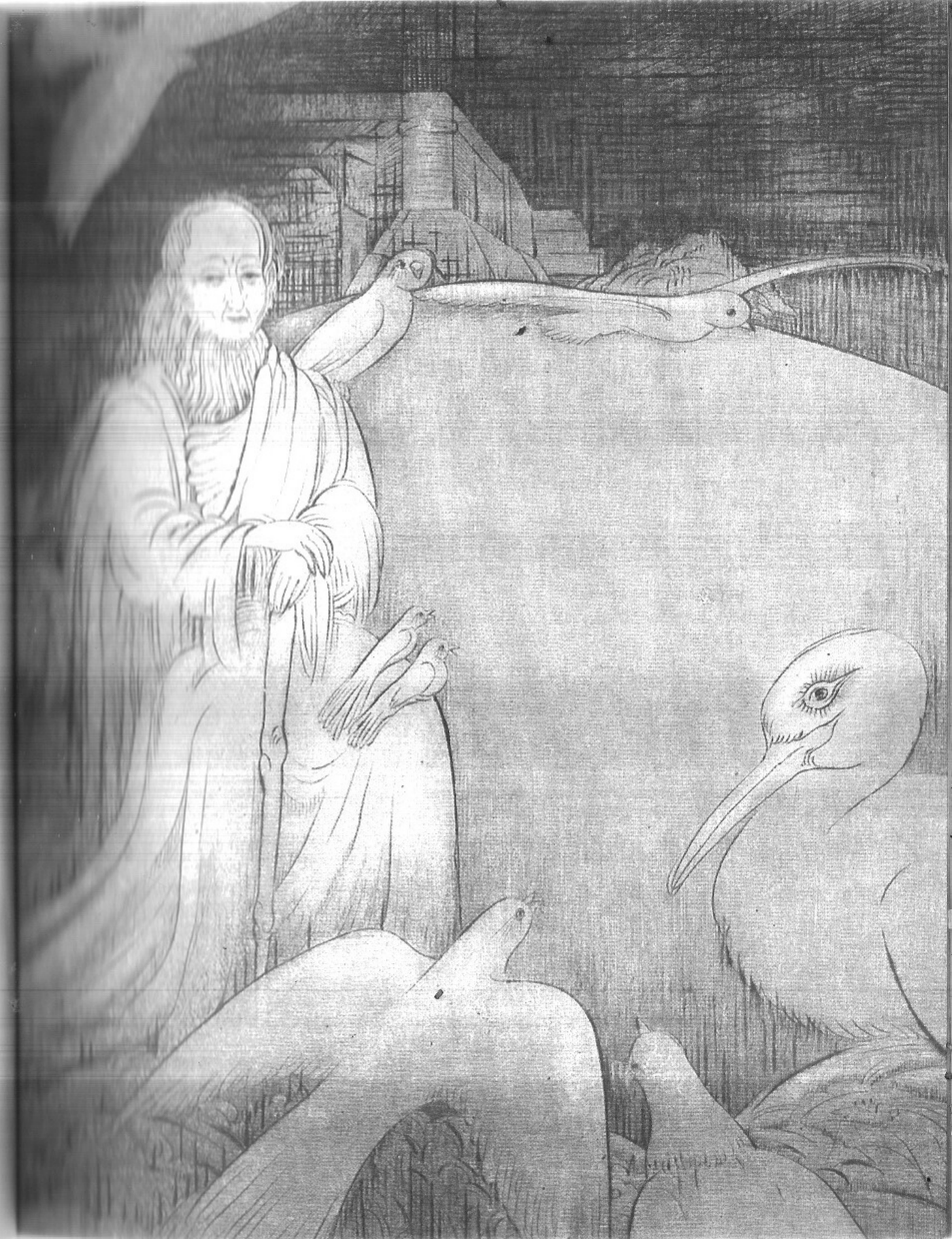

Kirikust kostis välja nende laul — Te Deum laudamus, *aga pärast lasti veel rõõmupaukusid vallidelt ja rundeelidelt ning mehed nutsid rõõmu pärast, et olid maa seks korraks jälle oma kätte tagasi saanud, ning hüüdsid:* Deo gratias! *Jumal olgu tänatud!*

„Jumala teed on imelikud," ütles Linnuvana ohates.

T o o n e k u r g vabandas, et tema pole seda, millest jutustada kavatses, ise oma silmaga näinud, kuid ta oli kuulnud ühest vahetpidamata õitsvast soolajärve taimest, mis oma värvi ühes ilmastikuga muudab, on talvel sinine ja suvel punane. Aga inimesi, kes tema õisi kordki on nuusutanud, muudab ta meelemuutjateks.

„Tean," ütles Linnuvana. „Nad on samuti jumala looming. Olen kuulnud, et säärased on valmis iga ree peal sõitma."

Linnuvana kuulas veel, mida oli pajatada tuuletallajal, väänkaelal, kärbsenäpil ja tuttpütil. Siis jõudis jutujärg pääsukese kätte.

„Noh, minu õhulind," lausus Linnuvana lahkelt. „Räägi, mida sina siis oled näinud?"

P ä ä s u k e vaatas mõtlikult oma ilusate silmadega kaugusesse ja jutustas, et oli üle luulagedaks hävinenud Maarjamaa lennates näinud äkitselt talumeest, kes kündis.

Neid vagusid ja seda kündjat oli nii hea vaadata, et pääsuke ei raatsinud oma teed jätkata, vaid jäi ootama, mis edasi saab.

„Ja mis edasi sai?" küsis Linnuvana huviga.

„Siis külvas mees mustadesse mullavagudesse viljatera. Ja seda oli nii hea vaadata, et ma ei raatsinud ära lennata, vaid jäin ootama, mis edasi saab."

„Ja mis sai edasi?" küsis Linnuvana huviga.

„Mees jõudis ka vilja ära lõigata, ent siis oli minul aeg minema lennata ja ma ei tea mitte, mis sellest mehest ja mis sellest viljast sai."

„Olgu ta kiidetud," lausus Linnuvana ja käskis pääsukesel sinna tagasi lennata ja mehest teateid tuua.

Sellest ajast peale lendabki pääsuke igal aastal Linnuvana käsku täitma ja toob sõnumeid Maarjamaa kündjast, külvajast ja lõikajast, ilma et tal õnnestuks teada saada, kuidas see lugu lõpeb — mis edasi saab.

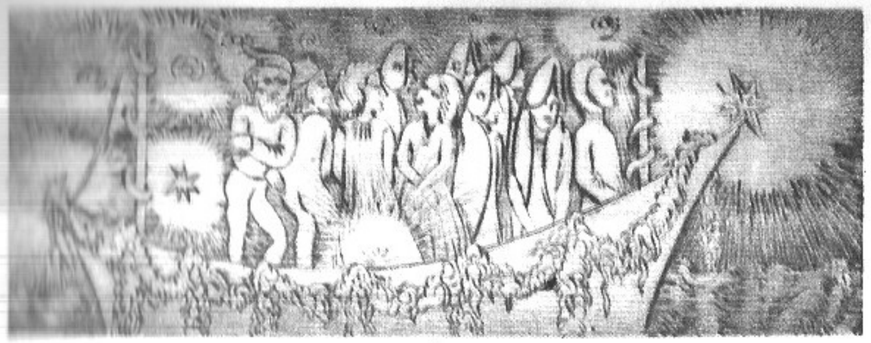

Tivoli

S eda õhtupoolikut mäletan hästi.

Aknast paistis sisse suur hele kuu. Ja kass magas mu süles. Mu vaene kõuts. Ta oli nädalapäevad ära, tuli koju tagasi võitlustes katkutuna ja vajas nüüd, et ta solvunud hingele leevendavalt peale puhutaks.

Tahtsin kuule kardinad ette tõmmata, kui uksele koputati.

Imestasin väga. Hüüdsin, et sisse astutaks, ja tuppa tuli noor naine. Ta ütles:

„Ma olen su ristiema."

„Seda sa küll ei ole." Ma ei lasknud ennast petta. „Mind polegi ristitud. Tol ajal polnud Petseris luteri kirikutki. Gümnaasiumi usuõpetaja lubas selle asja ära korraldada, aga tema jõi sel päeval end maani täis ja ta vaene naine Anna nägi palju vaeva, et teda toas luku taga hoida. Aga usuõpetaja, muidu tasase loomuga mees, lõugas seal nii valjusti, et kloostri kirikukellade koor ka ei jõudnud tast üle helistada."

Siis ütles ilus võõras naine:

„Hea küll. Ma ei ole tõesti mitte su ristiema. Ma olen muusa."

„Kelle muusa?"

„Ma olen momendil vaba."

Ta oli end üles löönud, kandis valge naaritsakraega õhtumantlit ja selle all kleiti, mille koest särasid vastu pärlid. Ta silmalaud olid siniseks

mingitud, suu kahvatuks jäetud, jalas leherohelised sukad, kõrvas õunapuuõied ja käes kandekott.

„Milleks see kandekott?“ imestasin.

„Igaks juhuks,“ vastas ta.

Ja edasi rääkis ta:

„Sind ei kutsutud banketile, ja sel ajal, kui su mees seal sööb, joob ja kõneleb, istud sa kassiga kodus, ehkki sa oled väike naine, ei võta lauas ruumi, mahuksid sülle ja oled närb sööja. Tule, ma viin su lõbutsema. Tahad tivolisse minna?“

Lükkasin kassi sülest maha, sussid lõin voodi alla ning võtsin kapist oma heavillase kampsuni. Ja nii, nagu ma seda tehtud sain, olimegi seal. Ma ei tea isegi, kus seal, aga Muusa ütles:

„Siin on palju lõbutsemise ruume. Neid viimseni läbi käia me ei jõua, aga ma viin su kõige süütumatesse.“

See oli otsatu suur tuba, kuhu ta mind viis. Keskpõrandal põles lõkketuli ja heleda valguse ümber seisis tindikaladeks rõivastatud seltskond. Muusa naeris, kui pidasin neid ühesarnasteks.

„Sa oled pealiskaudne. Nad on kõik erinevad. Vaata, osa on valgusele selja pööranud, osa valguseargu hoiab eemale ja need jälle, kes kui sääsed tule ligidale kipuvad, need on noored luuletajad.“

Istusime tugitoolidesse ülehõbetatud kummipuu alla, aga siin pani mingi imelik veemulksumine kõrvad lukku.

„See kostab rõdult, kus peetakse kõnesid,“ ütles Muusa. „Siin on igaühel omad tegemised, sellepärast ongi huvitav.“

Meist jalutas mööda väärikas ja igati meeldiv mees, kelle jala ligi hoidus iseäralik pulstis loom ja pidas temaga sammu. Veel kunagi polnud ma taolist tõmbi- ja ahnelõustalist elukat kohanud.

„Kui ebatavaline koer!“ hüüdsin.

„See ei olegi koer. See on tolle mehe sisemine lojus,“ ütles Muusa.

Aga kohe seejärel nägin ma vaatepilti, mida küll kõige vähem võis lõbusaks pidada. Keegi tindikalaks riietatu lohistas enda järel raskesti oigavat veristatud kogu.

Kuid Muusa naeris laginal.

„Ära pane seda tähelegi. Ta lohistab oma haavatud auahnust,“ ütles Muusa hoolimatult, sirutas pikalt välja helerohelistes sukkades jalad ja süütas sigareti.

Ka ümberringi ei osutatud haavatud auahnusele vähematki tähelepanu, küll aga naerdi maia heameelega ühte tindikalaks riietatut, kes talutas karja hüplevaid lombakaid ja kavatses neid siin näitama hakata.

„Need on tema teadmised,“ ütles Muusa. „Siin saaks muidugi palju nalja, aga siis ei jõuaks me enam muud vaadata.“

Juba ruttaski osa tindikalu lajatavate haamripaukude suunas. Too kaugemas nurgas tagus üks mees poste maasse — ta kavatses oma mõtete rooslaiale tara ümber ehitada.

„Milleks?“

„Kaltseks muidugi, et ära ei sõtkutaks,“ ütles Muusa.

Kõik vaatasid minu poole, et ma seda ei teadnud, ja mul hakkas ebamugav. Siis haaras Muusa mu käest kinni ja viis basseini äärde. Veel ükski tindikala pole suutnud selle põhja tungida ja seepärast nimetatigi seda põhjatuks basseiniks. Miks sinna ämbritega muda kanti, jäi mulle arusaamatuks.

„Et vesi näiks sügav,“ ütles Muusa. „Muide, paljudele meeldib see bassein väga.“

Otse vee ääres seisid kaks kvantiteetmassist ülehõbetatud kuju, skulptuuri, nagu öeldakse. Üks kujutas Epigooni, kelle käed on pandud sõnakõlksude ahelaisse, teine noormees oli krahv Omöan pika lohe seljas. Päris huvitavad.

Samal hetkel marssis meist mööda tindikalade hulk, kes kandis keppide otsas musta värvi transparente.

„See on mustanägijate sekt,“ ütles Muusa. „Neil on täna kohviõhtu.“

Sinna meie ei läinud, seal ei tehtavat nalja, ja me sammusime tagasi lõkketule äärde, mis levitas soojust ja valgust. Siin aga oli olukord muutunud. Kõrvu kostis luust ja lihast läbitungiv krigin.

„Praegu käib mõtete kondimurdmine,“ ütles Muusa. „See on lõbupakkuv küll, aga lõpeb otsekohe, kui kõik mõtted otsa saavad — neid aga ei ole ju kunagi liiga palju.“

„Ja mis neist siis saab?“ küsisin.

„Osa mõtteid kitkutakse paljaks, enne kui neid tarvitada saab, mõned soolatakse sisse ja muist visatakse ära. Mõtteterad aga antakse suujahvatajate töödelda, kes need peeneks püülivad, suured mõtted keedetakse väikesteks ja keskmisi praetakse iseenda rasvas.“

Köögist tulidki parajasti tindikaladeks rõivastatud mehed ja kandsid panne kärssama läinud mõtetega.

Muusa toppis küll nina naaritsakraesse, kuid ütles heatujuliselt:

„Ülipüüdlikel ja äkk-kuulekail läheb ikka midagi kõrbema.“

Kauni poleeritud väärispuust laua ääres istus käputäis tindikalu, kes kaalusid hoolega iga mõttetükki, enne kui see katlasse pandi, ja nad olid nii süvenenud, et ei märganudki väikesi epigoone, kes nende tagant mõttejuppe näppasid.

Ka see ei äratanud vaagijate tähelepanu, kui valge lakitud lauakese taga vajus maitsja ehk degustaator ootamatult kokku. Kiirabiarst kompas haige läbi ja ütles, et tal on ülimagusatest mõtetest tekkinud raske puhitus ja seedehäire.

Ning jälle vajutas Muusa nina naaritsanahka.

„Lähme teise tuppa ka," ütles ta. „Seal mängitakse igasuguseid lõbustus- ja seltskonnamänge."

Ent meie läksime värsse kuulama. Ilusa hollandi ahju ääres sohval istus üks tindikala ja luges luuletusi. Tema ümber seisid ja külitasid jõehobud.

Ma naersin pisarad silma.

„Kas ta ei näe või, kellele loeb?"

„Näeb küll," ütles Muusa. „Aga luuletaja loomus on kord juba niisugune, et vajab imetlejaid ja austajaid, olgu need siis kas või jõehobud."

Et sellest toast teise pääseda, tuli üle siseõue minna. Kuu paistis ikka veel küllalt heledasti, aga mingi rõskuselõhn mattis hinge. Ma märkasin sammaste varjus kivipõrandal kedagi hauaplaadi peal põlvitamas. Ta leinas valusasti. Tahtsin Muusalt küsida, aga nägin juba isegi — hauaplaadile oli kirjutatud: Minevik.

„Eks ole lõbus!" ütles Muusa. „Selle koha peal saab alati palju nalja."

Teises toas nägime innukas mänguhoos inimesi. Kesksel kohal asetses puldanist telk ning paljud viskasid õnge sisse, et endale putukaõnne püüda. Maast laeni peegli ees virildasid nägusid need, kes õppisid enda üle naerma, väga paljud tahtsid ettenägelikkuse masti otsa ronida ja mõned üksikud käisid ringi, valjad suus.

Teistest eemal mängisid maletajad väga ettevaatlikult ära-tee-head ja ära-tee-paha malenditega, aga kõige lõbusamaks kujunes siiski kotisjooks, see, kuidas eesmärgi poole rühiti.

Mitu meest veeretasid mõnuga riime, et need kahekaupa kokku kolksatades heledat kõlinat teeksid.

„Ilus süütu ajaviide, eks ole?" ütles Muusa ja tahtis, et me ka sõnamängu pealt vaataksime.

Kirjudes trikoodes žonglöörid loopisid muretult kahel käel sõnu ning võtsid nad siis kõik jälle ilusasti tagasi.

„See kunst nõuab kauaaegset treeningut ja närvi peab selleks ka olema," ütles Muusa.

Ta rääkis õigust. Parajasti neelaski kollases trikoos mees vastu punnivat sõna, ilma et oleks sealjuures silmagi pilgutanud. Samal ajal lõbutses kirju punt jüngreid opmustrilistes pükstes. Vanemad, paljanäolised jüngrid kandsid nokaga mütsi, nooremad habet ja tuttmütsi. Vanemad sammusid käest kinni põrandale ettejoonistatud ringis, nooremad käisid õhus kõverjoonel. Nad olid kõik oma osasse kiindunud — tuttmütsilised oleksid tõrkunud käest kinni ringis käimast, habemetud jälle poleks eales nõustunud turnima õhus kõverjoonel.

„Kõiki mängu võitjaid auhinnatakse," ütles Muusa, „sellepärast nad ongi püüdlikud."

„Kas on rahaline auhind?"

„Ei!" naeris Muusa mu teadmatust auhindamisest. „Neid laevatatakse väga mugaval, ilutuledes ja vanikutega ehitud laeval Heaolu jõele."

„Kas meie sõidame ka sinna?"

„Ei," ütles Muusa. „Meie sinna sõita ei saa, sest me pole seekord ühtegi mängu ise kaasa teinud, vaid ainult pealtvaatajaks olnud."

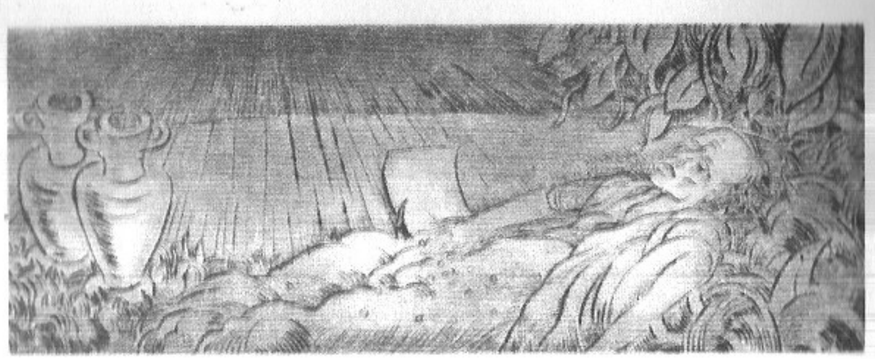

Väga vanad lood

Anakreoni värss

See Jooniamaa mees oli juba õige vana, sügavate näkku küntud vagudega, hall ja sorakil nagu vares.

Luuletusi ta enam ei kirjutanud, leppis paratamatusega, et elu oli möödas, kuid uskus kindlalt, et laulud jäävad.

Päevaloojangu ajal istus ta enamasti viinapuu all, sõi oaputru ja helpis peale hapupiima, kuigi meelepärasem olnuks hellitada keelepäral veini, mis kihutab verd ja soojendab kõhtu. Tuli loobuda ka kõikidest hõrgutistest, mida elu oli talle pakkunud kõrgpäevadel, ütelda ei verisele praele, meekookidele ja moonileivakestele, sest hambutu suu ei saanud jagu isegi asfodilli juure ja seemnetega segitambitud viigimarjapudist.

Kuivatatud viinamarjadega tuli ta siiski toime. Rosina lutsimine muutuski talle ainsaks ajaviitelõbuks selles Traakia lollide linnas Abderas, mida ühed olid kunagi püstitanud ja teised jõudumööda ära lõhkunud, et anda kolmandatele võimalus ta uuesti üles ehitada.

Ent kuulus oli Abdera linn peamiselt ikkagi oma lollide hulga ja mitmekesisuse poolest, nii et abderiit sai kogu Kreekamaal üldkasutatavaks sõimunimeks, kui kiruti tölplust või nürimeelsust imeks pandi.

Luuletaja rõõmustas õhtuse jaheduse üle pärast päevapalavat ja madalas viinapuu kohal pääriv lind tegi ilu ta silmale.

„Oled see sina, Philomela?“ hüüdis talle luuletaja.

Küllap see oli tema — pääsukeseks muudetud Pandioni tütar Philomela, sest miks ta muidu oma nime kuuldes otsekui võpatas ja lendas kiiruga Nestose jõe suunas.

„Oli, oli, see oli tema!“ mõtles luuletaja valjuhääli ja pistis suhu rosina.

„Usu mind, Philomela, pääsukeseks saada polegi halb, Polykratese kojas nägin, kuidas inimestest tehti lutikaid ja millimallikaid. Ise nägin.“

Jooniamaa mees rääkis õigust, ta oli näinud ilma ja inimesi, teinud läbi selle, mis sfinksi mõistatuses öeldud: oli hommikul nelja-, päeval kahe- ja nüüd, õhtul, kolmejalgne. Juba noorena sai ta nii tuntuks ja imeteldavaks, et Samose saare valitseja kutsus ta oma poja Polykratese muusikaõpetajaks.

Kui ta nüüd tollele ajale tagasi mõtles, siis ikka ka tüdrukute juures käimisest: nad tõstsid kisa nagu kari, kelle hulka kull laskus. Ja piigadele, kes olid alles kui sõidustamata märasälud, näitas ta oma ratsutamiskunsti.

Talle meenusid rohked peekritõstmised Dionysose ja ta andide kiituseks. Sellega läks ta mõnikord ka liiale, ent märjukesest maksab loobuda üksnes siis, kui leidub miski, mis sellest suuremat joobumust pakub.

Ta mäletas ka kõrvadega pronksanumaid — auhindu oma laulude eest, mis olid teeninud Erose kultust või siis loodud Samose valitseja meeleheaks. Ent nimelt just siis tärkasidki esmakordselt tema mõtte kibedad seemned: ta hoomas, et türanlust toetavad ja hoiavad püsti arad, lihtsameelsed ja saamahimulised. Ta koges: kui hinges määratseb raev, hoia keelt haukumast. Ta nägi: seni kuni lammas määgib, jääb ta rohututist ilma.

Türannidel polnud viisiks ainult päid maha niita ja sisikondi rappida, vaid ka enda ümber koguda ja oma purpuriga katta andekaid inimesi, laulikuid ja pilditegijaid. Makedoonia Aleksandri kuulsast õuekunstnikust Apellesest kõneldi, et ta vaabanud niivõrd täiuslikult loomutruu hobuse, et see vaatajate ees koguni ninasõõrmeid väristanud ja rõõmsalt hirnunud.

Kui ise keisrikstahtja Polykrates Samose valitsejaks tõusis, jäi elu ülistaja ka tema kojalaulikuks ning teenis jällegi hulgaliselt kõrvadega pronksanumaid. Ta teadis küll, et paigasõdurile omistatakse väärtust ainult senikaua, kuni ta on võitlusvõimeline, võhmalejäänu käsi aga käib nagu äratarvitatud nartsul.

Ükski vägi pole igavene, ka Polykratese aeg sai täis. Ta kukutati ning Ateena türann Hipparchos saatis kojata jäänud laulikule laeva järele: tulgu mees nüüd tema rõõmuks laulma.

Ta läks muidugi, endamisi aga oli mõtelnud: ära õnnes liialt hõiska, ära mures liialt hädalda. Teenistust Hipparchose juures pidas ta hiljem oma elu kõige muretumaks ajaks ja seetõttu ka õnnelikumaks.

Kui Hipparchos tapeti, käis ka tema lauliku käsi täbarasti. Juhtub ju, et isegi lõvil ei näkka alati kõhtu täis süüa, salmurist rääkimata. Igal rohukõrrel on oma vari, kojata jäänud pole sedagi. Jälle tuli hõlmad vöö vahele panna, nüüd rändas ta Tessaaliasse. Sealseid kuningaid lõbustades jõudis luuletaja sellesse ikka, kus mõistetakse kõige olulisemat: õigluse sõel on hõre ja tarkust saavutatakse armidega.

Nüüd oli ta juba kaheksakümmend viis aastat vana, elas tagumise poolega mõtlejate linnas Abderas ja leppis ka sellega, et vanal ei sobi võtta noort naist.

Õhtu ootel viinapuu all istudes mõlgutas ta selle üle, et ajad mööduvad, laulud jäävad, ning pistis suhu veel ühe rosina. Aga see jäi kurku kinni ja viis mehe hingusele.

Need, kes ta viinapuu alt üles tõstsid, leidsid luuletaja kerge olevat.

Pärast surma aga ülistati teda, ta nägu löödi rahadele ja ta hauda peeti au sees. Kuid seda poleks luuletaja ise küll iial uskuda võinud, et järelmaailmale ei põlista teda mitte niivõrd ta elukiituselaulud, kui nende värsimõõt — kahe lühikese silbi järel kaks pikka:

⏑ ⏑ — — ⏑ ⏑ — —

Midase saladus

Kuninga parduri elu oli mokas, ta teadis saladust, mis rängalt koormas. Ta vältis kõiki keelepeksu turuplatse, mis viisid kiusatusse saladust välja labrada ja mille pärast oleks tulnud pea kirve alla seada. Kuid sügelev keeleots valmistas talumatut piina ja krampliku suupidamise tõttu avanesid ta lõuad nüüd luust ja lihast läbilõikava kriiksuga. Saladus kõrvetas ka ta sisikonda nii hullusti, justkui oleks tuld neelanud ja õhu asemel ohakaid sisse hinganud.

Ta kartis magada ja ärkas lühitukastustest karjatuse ja kananahkse hirmuga, kujutledes, et oli saladusest unes rääkinud. Et see ei saaks ühestki otsast välja imbuda, hoidus pardur isegi peeru laskmast.

Ta vajus ränga saladuskoorma all küüru, kuivas kokku, nagu kannaks surma põues, ja oli lõpuks sunnitud oma murest vabanema, kuna ei jaksanud seda enam kanda. Kuid just sel otsustaval hetkel paistis kuu ja taevas oli tihedalt tähti täis nagu aukandja rind ning pardur pidas vajalikuks ära oodata kuupimedat ööd.

Ta käis ja valis kaua oma mure mahapanemiseks kohta, niisugust, kus poleks tunnistamas jutukat jõge ega kive, sest ilmaski ei või teada, millise all peitub skorpion. Ka ei tohtinud olla seal puid, sest tuulega võisid puud ladvad kokku panna ja saladust edasi rääkida, peagi kohiseks sellest kogu salu.

Kui kõlblik paik oli viimaks leitud ja pime öö saabunud, võttis pardur labida ning asus teele. Ta oli valmis vaadanud täiesti lageda talvise karjamaa. Seal lõi ta labida mulda ja hakkas auku kaevama, nii

sügavat, kui jõud lubas. Siis laskus ta suuli maha ning pani sõnad augu põhja:

„Kuningal on eesli kõrvad."

Kohemaid tundis ta määratut kergendust, just nagu oleks end tühjendanud, ning hakkas kiiresti auku pandud saladust kinni kaevama. Ja et see sealt enam iialgi välja ei pääseks, trampis ta jalgadega maa tihkeks.

Talv läbi magas pardur muretut und, keel ei sügelenud enam ja hing oli kerge kui padjasulg. Pardur kosus silmanähtavalt ning tundis taas mõnu nii kuninga pügamisest kui ka heast elust ja pussutamisest.

Kui külm ja pime aeg lõpuks taganes, saabus Lutsifer valguse, kevadhullluse ja lilletralliga. Õlipuupungadest pugesid välja lehed, linnud vidistasid ja lõõrisid ning teravapuusalised veised, sokud ja lambad lasti karjamaale.

Aga niipea kui loomad olid söönud tolle karjamaa rohtu, hakkasid nad ammuma, mökitama ja määgima maast tärganud mahamaetud sõnu:

„Kuningal on eesli kõrvad!"

(Ai, olid need alles rumalad lojused, sellepärast neist ühed aetigi vardasse ja teised keedeti supiks!)

Puud said saladusest teada üle taeva rändavatelt pilvedelt, jõgi viis selle merre, meri mere taha, tuul kandis igasse ilmakaarde ja vihm koputas sellest kõigi aknaile. See ühtne ja vägev suuvärgitrumm kuulutas nüüd juba üle kogu laia ilma, et kuningal on eesli kõrvad.

Ent kujutlege vaid, mida ütlesid kuninga ligikondsed, kui saladus avalikuks tuli — nad ütlesid:

„Tal on tõepoolest eesli kõrvad, jah, aga mis sellest?"

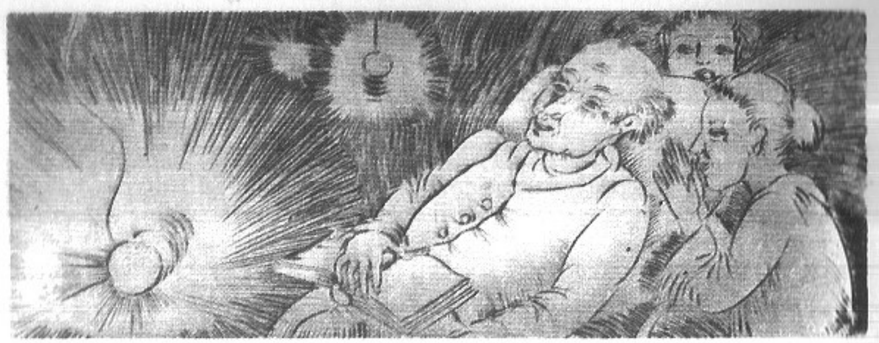

Doctor mirabilis

Nõnda hüüdis teda väike kodulinn ja ootas temalt kannatlikul meelel avastust, midagi seesugust, mis pisutki elamist leevendaks. Teda ei kiirustatud, noh, mõnikord ainult küsiti:
„Kuidas läheb?“
„Ega see nii ruttu lähe,“ vastas doctor mirabilis, *otsekui alatiseks huultele kleebitud naeratusega, mis oli etteheitev ja lootustandev ühtaegu.*

Doctor mirabilis *õpetas noorsugu lugema ja kirjutama, ent muul ajal pühendas end hermeetikakunsti tundmaõppimisele, lootes selle abil millegi erakordsega toime tulla. Raamatute seltsis veetis ta öid, luges ka söögilauas, kullakambris istudes ja isegi tänaval kõndides. Ehkki ammuilma elanud Jamnia linna rabi Joseph ben Akiba väitis, et maailmas ei sünni midagi uut, kõik on kord juba olnud, ometi lükkas elu selle ümber, sest uut avastati aina, isegi kogemata ja poolkogemata.*

Näiteks frantsisklase Roger Baconi ebaõnnestunud alkeemilisi katseid kroonis tagatipus ikkagi õnn — prilli- ja suurendusklaaside leiutamine.

Sama suur üllatus tabas veel mitmeid. Erfurdi benedikti ordu munk Basilius Valentinus avastas loodetava kulla asemel varemtundmatu metalli antimoni, Hamburgi adept Brandt fosfori ning Berliini kullategija ja apteeker Böttger pruuni ja valge portselani.

Ent hermeetikakunsti saladustes leidus mõndagi, mis ihukarvad püsti ajas, eriti kui leebe doctor mirabilis *sattus lugema nõuannet, kuidas valmistada kahekümne neljast juudist üks lood kulda.*

Praktiliselt polnud doctor mirabilis'*el hermeetikakunstiga võimalik tegelda — kooliõpetaja napp palk ei lubanud laboratooriumi muretsemisest ega mefistolikust kullavõimust isegi unistada. Avastada või leiutada midagi uut lootis ta üksnes õnneliku mõtte abil või ime läbi. Olid ju imed võimalikud. Mooses ometi pani Siinai poolsaarel Suessi lähedal kalju vett jooksma, millest sündiski Moosese-silmaallikas.*

Niisamuti võis ka piiramatute inimvõimete kohta tuua hulgaliselt tõendeid. Näiteks Leipzigi lahingust Napoleoni vägedega avaldas kaasaegne, keegi Guidoks hüütu, üksikasjalikke taplusvälja kirjeldusi, ilmugi et oli ise mõlemast silmast pime.

Väärib meenutamist ka Sparta türanni väljamõeldis. Tema konstrueeris surmamõistetute tapmiseks humaanse, ilusa surma riistapuu — elusuuruse, loomutruu ja armsanäolise neiu kuju. Riistapuu toimis sedaviisi, et avas kaisutuseks oma kutsuva süle, surus ohvri ahvatlevalt paljaste rindade vastu ja torkas siis pistoda talle selga.

Hea doctor mirabilis *soovis aga leiutada midagi niisugust, mis võiks kui mitte kogu inimkonda rõõmustada, siis vähemalt tema enda kodulinna, kus kõik kodanikud mõtlesid ainult oma muredele, muretsesid muresid üha juurde ja olid mures ka veel saabumata tulevikumurede pärast.*

Et neid kõige rohkem tõe puudumine rahutuks tegi, siis kulutas doctor mirabilis *tõe otsimisele hulk kalleid aastaid, kuni ta lõpuks välja selgitas, et juba igiaegadel oli tõe olematus kindlaks tehtud.*

Siis aga ühel ööl hakkas tal hammas valutama, mis juhtiski ta tähelepanu asjaolule, et mäletsejatel ja murdjatel on erisugused hambad. Kelle sekka inimene kuulub, see polnud veel kindel ja andis hea mõtte uurimistööks.

Kui rohud ei suutnud otse talumatuks muutuvat valu vaigistada, pöördus doctor mirabilis *püha Apollonia poole. Apolloniaga oli seesugune lugu, et tal löödi kõik hambad ükshaaval välja enne, kui ta elusalt Aleksandrias ära küpsetati. Aga just sel kombel saigi tast hambavalu leevendav pühak.*

Kas just palve mõjul, kuid uue päeva hakul lakkas doctor mirabilis'*e hammas valutamast. Ja väärt mõte hammaste ülesannetest ning sellest, kas arvata inimene mäletsejate või murdjate hulka, ei leidnudki enam edasist arendamist. Kahju, väga kahju, sest meie imetlusväärne õpetaja oli ju seisnud niivõrd lähedal inimkonna hammaste jõulise probleemi mõtestamisel.*

Aeg kadus lennates, kodulinna murelike kodanike määritlust mööda koguni viis versta veerand tunniga. Pärimistele, kuidas läheb, vastas doctor mirabilis:

„Oh, sõbrad, andke mulle ainult aega!", ja vaatas küsijale otsa häbelikult õnneliku ilmega, nagu oleks ta oma edus täiesti kindel.

Ent sestsaadik, kui meie imetlusväärsele õpetajale vats ette kasvas ning juuksed mõtlemisvaevast välja langesid, hakkas ta inimvõimete piiri tunnetama. Jah, muidugi, seda küll, linnas kõndides oli raamat nüüdki teda saatvaks kaaslaseks, kuid lauda asudes pani ta selle käest ja kullakambrisse kaasa ei võtnud. Õhtuti aga ei suutnud ta ühtainsatki lehekülge lõpuni lugeda, kui juba tukk peale tuli ja raamat ta pehmest tedretähelisest käest rinnale vajus.

Kord jälle, nagu igal teiselgi päeval, kui perekond oli pärast kosutoovat lõunasööki lauast tõusnud, istus doctor mirabilis *puhkama oma suurde lillelisse leentooli. Ent tema unist seedimistundi häirisid mingid sagedased kolksatused.*

Köögist ei võinud need kosta, sest alati, kui naine läks pesema sööginõusid, sulges ta hoolikalt uksed. Peab ütlema, et see oli hindamatult töökas naine, kahjuks aga sigimatu. Doctor mirabilis *oli uskunud asjatult võlujoogi viljastavasse toimesse, selle abil perekonnale juurdekasvu ei tulnud ja lõpuks võtsid nad veel vanuigi endale kasulapseks väikese kauge sugulase.*

Nüüd läkski doctor mirabilis *noomima oma väikest sugulast, kes tegi koolitükkide asemel vallatust. Poiss vedas nööri otsas mööda põrandat puupalli, mille ta oli kokku pannud telje külge liidetud kahest poolkerast.*

„Ah siis see tekitabki säärast kolinat?" küsis doctor mirabilis.

„Ju... ju vist," kokutas poiss ja keris nööri kiiresti kokku kahe poolkera vahele.

„Ma sulle näitan ju-juud!" osatas pahutsev vanem ja krahmas poisi käest müratekitaja, kuid talle jäi pihku ainult nööri ots, kera aga tümpsas põrandale. Doctor mirabilis *tegi välkkiire tagasihaarava liigutuse ja kae nalja: kera jooksis kuulekalt nööri mööda üles ja hüppas hopsti! talle pihku.*

Doctor mirabilis'*e hämmeldus oli määratu. Ta laskis kera uuesti põrandale vajuda ja siis pihku tagasi hüpata. Ja nõnda veel üks, kaks ja kümme korda. Siis hakkas poiss pirisema, ta kuuehõlma sakutama ning ju-juud tagasi tahtma.*

Kära peale jooksis naine kohale, nägi nööri otsas langevat ja iseenese jõul üleskerivat palli, lõi imestusest käsi kokku ja kiskus

ju-juud vägisi mehelt ära. Temal hüppas ju-juu kolmkümmend korda järjest ja oleks veelgi enam kordi hüpanud, kui mängulustist ärevaksaetud doctor mirabilis *poleks omakorda peaaegu et käsikähmlusega ju-juud tagasi nõudnud.*

Nädala pärast mängis ju-juuga kogu linn. Kuu aja möödudes kogu riik ja rahvas. Et nõudmine ületas tootmise, meisterdasid kannatamatud endale ise ju-juu.

Oligi saabunud doctor mirabilis'*e tähetund.*

Üleöö tekkisid esi- ja karikavõistlused, ju-juu-nimelised loto-, raha- ja mälumängud, fotonäitused, ju-juu ballid, kitarristid ja festivalid ning ju-juu-nimelised kirjanduspreemiad ja koolkonnad.

Iga päev teatasid ajalehed ja eribülletäänid ju-juu uutest hüpperekorditest ning teadus nimetas seda sajandi avastuseks — head tuju toovaks agregaadiks, mille mõju oli kaugelt tõhusam igasugusest karistavast riistapuust.

Kellelgi polnud enam aega ega soovi murede pärast muretseda, rahvas sai neist hoobiga priiks. Kuid eriti vaimustas kodulinlasi mõte, et lõpuks võis neist igaüks ise oma väikeses maailmas miskit ka enda tahtmist mööda hüppama panna.

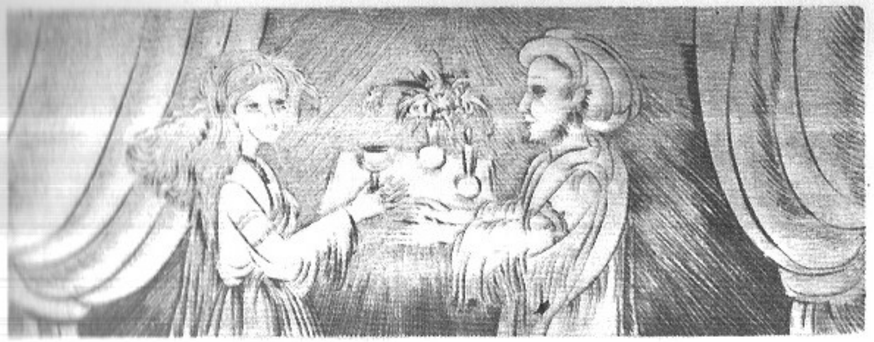

Haaremi öö

Päevaloojangupalve oli peetud, linn ja turuväravad suletud. Öölaagris puhkasid moslemite karavanid, mis olid teel pühasse linna Mekasse, et Kaaba templi esist maad suudelda.

Karavanserais peeti öist eineaega. Päeval paastu tõttu roogadest hoidunud rändurid ning laadale ja kohviturule saabunud kaupmehed asusid sööma ja jooma. Pühamute tornid, mis päeval päikeseni kõrgusid, kadusid saabuva õhtu hämarusse ning linnamüüride taga hakkas kostma koerte haukumist ja huntide ulgu.

Kuldse laega ja siniste seintega haaremis süüdati õhtulambid ja küünlad. Pihast peeneksnöörítud ja kõrgerinnalised orjatarid asetasid valpadega kaetud estraadile laua hapendamata leiva, tuvi- ja tallepraega.

„Oo, õigeusklik valitseja, kolme maailma isand", ütles Šahrazada, paludes isandat rooga võtma.

Kui nad end söönuks sõid, toodi kätepesuvett ja potast. Ja kui nad olid pesnud käed, viidi ära laud tuvikeste luudega ning kanti sisse teine, brokaatlinaga kaetu. Sellel laual kutsusid maiustused ja lõhnasid lilled, sädelesid klaaspudelid aromaatsete veinidega ning lumega jahutatud šerbett — granaatõuna, sidruni, roosi ja pajuõie mahlajook.

Kõik nii nagu igal õhtul.

Ja nagu igal õhtul võttis ka Šahrazada patjadele naaldudes hullutava poosi ning seadis valmis oma ahvatluspüünised. Ta õlgadel leekisid hennaga värvitud juuksed nagu tulepalang ja uduõhukestest puhvpükstest paistsid läbi kõik paremad paigad, mis Allah oli talle kinkinud.

Šahrazada laskis kannust peekrisse valada kobarate tumedat verd ja tõstis selle valitseja huultele.

„Joo, isand, mu silmade valgus."

Kuid isand tahtis teada, mis oli peekrile graveeritud.

„Oo, aja kuningas, õigeusklike valitseja, seal seisab, et sind kardetakse ja sestap su vägevus elab veel kaua..."

Kui orjatarid olid täitnud uuesti veinipudelid, andis valitseja viivitamatult märku kaduda mamelukkidel ja tuult lehvitavatel kohimeestel, sest õrnustele maias ja kärsitu Hommikumaa täiskuukaunis tütar pannaldas juba lahti oma vöö ja lebas isandat oodates raskete eesriiete taga kõrgel siidiga polsterdatud oetil.

Valitseja, kes samuti ju asjata ei viitnud hetkegi, heitis seljast halati ning jalast kullaga tikitud rohelised siidtuhvlid.

Aknavõrede taga seisis juba Idamaa must öö. Šahrazada näitas üles suurimat armukunsti, oli isanda vastu kuum nagu kõrbesamuum ja nõtke nagu pajuvits.

Juba kolmandat aastat laskis valitseja iga päev tappa moslemi neitsi, oma järjekordse pulmaöö ohvri. Ta pidas seda arukaks ettenägelikkuseks ja hukkas neitseid ainuüksi sellepärast, et nad ei saaks kunagi oma isandale truudust murda.

Nüüd ootas Šahrazadat samasugune lõpp. Kuid tema uskus hoopiski seda tundi saabuvat, mil linn pannakse tema pulmadeks ehtesse, inimesed hõõruvad end safraniga, suitsupannidelt tõuseb magusaid lõhnu ning turgudel ja tänavatel põletatakse aaloepuud. Viled ja flöödid kiunuvad, trummid põrisevad, turukisajad tembutavad, kogu rahvas tuleb diivanile, sööb ja joob ning õnnelik kuningas jagab kahel käel heldelt ande ja kingitusi. See olnuks lepitus valitseja ja rahva vahel ning Allahile meelepärane.

Nõnda lootis Šahrazada näha oma tulevikku. Valitseja aga jõi külma ja haput morssi, mis teda pärast armujoovastust taas kainestas.

„Ehk ütleksid nüüd, missugune nelikvärss oli kirjutatud meie joomalinikule?"

„Olgu Allah kiidetud, et sul meeles on seda küsida, oo vaga ja õnnelik käskija," kostis Šahrazada. „Joomalinikusse kootud kirjas on soov, et Allah pikendaks su iga ja suurendaks su võimu."

„Mulle näib, et sa peekrile graveeritud salmist poole mainimata jätsid," kahtlustas valitseja.

„Oo, aja kuningas, häda sellele, kes kõik välja ütleb," vastas

Šahrazada. Aga see tegi valitseja valvakaks ja pani öeldu üle järele mõtlema.

Oma ennekuulmatust ütlemisjulgusest kahvatas Šahrazada pale õisvalgeks ja ta püüdis otsekohe oma mõtlematuse viga heaks teha: heitis uuesti isanda juurde ja hellitas teda nagu kord ja kohus. Ometi ei suutnud ta tema kirge veelkordseks virgutada, sest kirg pole härg, keda mees saab igal ajal künnile juhtida. Sellest järeldas Šahrazada, et nüüd oligi õige hetk saabunud.

„Oo, aja kuningas, käesoleva aastasaja ning tunni ainus valitseja, olen su orjatar ja seepärast luba, et lahutan su meelt. Kui sa oleksid valmis mind kuulama, jutustaksin edasi seda lugu, mis eile koidikul pooleli jäi."

Valitseja tõusis oetilt, torkas jalad siidtuhvlitesse, pani halati selga ja pistis oda vööle.

„Jutusta," lubas valitseja. Ta igavles, teda vaevas unepuudus. „Allahi nimel, ma ei lase sind tappa enne, kui kuulen selle loo lõppu."

Aknavõrede taga koitis. Hommikuvalgus, muulade kisa ja ärganud kära tungisid isegi suletud maailma kõrgete müüride taha.

Šahrazada nägi välja kui muljutud lill. Ta oli lõpuni rääkinud sellegi öö muinasjutu, alustanud sedamaid uut lugu ja koidu saabudes pooleli jätnud, et pikendada oma elu jälle päeva võrra.

Isand kuulas teda tähelepanelikult ja unustas sootuks oma kalifaadimured ning naisehukkamise kavatsuse. Ta oli jutustusest sedavõrd kütkestatud, et avaldas oma vaimustust.

„Su lugudes peitub suur kunst!" ütles ta.

„Hoidku mind selle eest halastusrikas ja armuheitev Allah, sest kunst on ju mõtte kuritarvitamine! Kunstiga pole mul vähematki pistmist!" hüüatas surmanikohkunud Šahrazada. „Oo, heategija, usu, kogu mu kunst seisneb vaid selles, et iga lugu saaks niisugune, mille pärast pead maha ei raiuta."

Ning andeks paludes andis Šahrazada valitseja kätele ja jalgadele suud.

Päritav amet

Loire'i oru kaldapealsel kitsasteel hüples logisedes lossi poole väike totralt ehitud kaarik, mida vedasid kaks rakkes kitse. Nendega pidasid sammu noor ja vana mees, mõlemal ühesugused vammused seljas, paremas jalas roosa ja vasakus kollane sukk. Ainult et noor kõndis paljapäi, vana aga kandis kuljustega kaheharulist narrimütsi.

Vanamehe nägu, mis oli paksu mingiga rõõmsaks hurraaks maalitud, väljendas sügavat meeleheidet. Noor pani käe ta õlale ja ütles:

„Ära kurvasta, isa."

„Olen võimaldanud sulle kõike — tungida teaduste saladustesse, õppida keeli ja omandada häid kombeid. Vaimuannete poolest oleks võinud sinust saada suur inimene, sina aga oled määratud oma isa järglaseks kuninga peanarri ametis. Ma ei ela seda üle!"

„Isa, olen sulle tänulik kõige eest, mida oled lasknud mulle õpetada, sest edukas saab olla meie päevil üksnes tark narr. Õukonnas on ju ka kõik teised ametid isalt pojale päritavad, mille poolest narri oma teistest halvem on? Ära võta asja nii traagiliselt. Ma ei näe vahet narri ja ütleme — kõrgdiplomaadi vahel. Tasakaalukunstnikud mõlemad, mõlemad on köietantsijad. Kas pole?"

Vana narr ohkas.

„Jah, mu poeg, see töö pole kerge. Aidaku sind jumal."

Üle puude kerkisid lossi ümmargused trullakad nurgatornid, teravad järsud kiltkivikatused, viilaknad ja kõrged korstnad.

Juba väravas sai tulijaile osaks pidulik vastuvõtt. Ja kui nad olid üle sissepääsusilla arkebuusidega sõjameeste spaleeri vahelt hoovi sõitnud, hakkasid trummid põrisema ja rauaga ülelöödud ustel võtsid harkisjalu seisvad vahtkonnasõdurid valveseisangu. Narrid astusid vestibüülist üles mööda marmortreppide toredust, kandsid oma ametilippu ja sellelt võis lugeda: M i s o n l u b a t u d n a r r i l e, p o l e l u b a t u d k u n i n g a l e.

Kroonimise mängureegel seisis selles, et narr võis kõnelda kõike, mida sülg suhu toob, mille peale aga kuningas ja tema aadel ei tohtinud vihastada. Igavlev õukond lootis sellelt päevalt sündmust, kuninga peanarri kroonimispidu pidi saama otsast lõpuni lõbus.

Saalis troonisid kuningas, emand ja kaks narri. Härrad seisid kangelt, sest aumärkidega paraadmundrid olid neil nagu selga tinutatud. Daamid aga sädelesid üleni, soengukaunistustest kingapannaldeni. Kääbused ja mustad paažid kandsid ringi suhkruvett, pralineesid, martsipani ja roosikompvekke.

Vana narr jäeti istuma auguga järile, mis meenutas ööriista, tema ametipärija aga kutsuti kuninga ette küsimustele vastama. Noormees oli head rühti ja kasvu, nägu ja sõrmed peened ja kaunid, käitumine tagasihoidlik ja väärikas. See tekitas vaatemängust osavõtjates hämmeldust, pettumust ja uudistamist.

„On sul selge, mida kuningas oma narrilt ootab?“ küsis Majesteet.

„Jah, Sire. *Ta ootab narrilt tarka nõuannet.“*

„Sa ei saanud aru, sinult küsiti, mis on narri kohus?“

„Kujundada sajandi vaimu, Sire,“ *vastas noormees kuningale ojaselgete silmadega otsa vaadates.*

„Ohoo!“ käis läbi ruumi.

„Ohoo?“ ütles ka Majesteet kulmu kergitades. „Oleks huvitav teada, kuidas peaks kuningas sellist narri kohtlema?“

„Ikka ainult kui võrdset, Sire.“

„Ja kuidas sa kavatsed oma kuningale kasulik olla?“ naeratas Majesteet narri narritades.

„Sire, *ikka sedasi, et narr paneb Tema Majesteedile suhu lauseid, millest kujuneb avalik arvamus ehk rahva hääl —* vox populi.“

Kuningas kiunatas nagu parmu hammustusest, siis aga meenus talle mängureegel ja et narri peale vihastamine on alandav ning ta manas näole suurelise ilme ning tema eeskuju järgis kogu hoovkond.

„Vaat kus narr! Kelleks sa ennast pead,“ ei saanud kuningas siiski ütlemata jätta.

„Sire, *narr on ajastu hulk. Kui narre poleks, poleks ka kuningaid ega kuningriike.“*

„Kas ma pean järeldama, et sa kuningast suurt ei pea?“

„Jah, Sire. Kuna ta on ju kõigest rahva teener. Ainult seda ma täpselt ei tea, kui mitme miljonilise palgaga.“

Õukond ei suutnud õelusemuiet peita ja kuningale ei jäänud see märkamatuks.

„Kuidas õukond sulle meeldib?“ küsis ta, lootes narri vastusega karistada oma alamate jultumust.

Noormees vaatas otsivalt ringi, valis pilguga välja ühe markii, kelle priske nägu meenutas teatud kohta, ja ütles:

„Sire, ta elab mugavalt nagu hiir juustukeras.“

Valik oli tabav ja kuningas pahvatas naerma. Aumärgikandjate ilmest võis märgata nende enesearmastuse tundlikkust.

„Mis sa nendest arvad?“ küsis kuningas näpuga ministritele näidates.

Saalist käis läbi sosin nagu seelikute kahin.

„Sire, kui lubate, siis ma ütleksin, et nad kutsuvad esile suurt teadasaamise huvi. Nimelt seda, milliseid teid kaudu jõuavad tippudesse keskpärased.“

Kuningas polnud ammugi oma ministritega rahul ja rõõmustas, et võis neile seda narri suu kaudu kuulutada.

„Kuule, narr!“ hüüdis ta lõbustatult. „Kas sinu meelest polegi maa peal midagi täiuslikku?“

„On, Sire.“

Kuningas noogutas ja ootas narrilt meelitust.

„Sire, õnnetus on alati täiuslik.“

Õukond naeris parastavalt, kuningas hammustas huulde ja otsustas küsitluse lõpetada.

„Mida sa soovid oma kuningale?“

„Sire, narr soovib alati Majesteedile tervist.“

Kuningas tänas, pöördus emanda poole ja küsis tema arvamust. Aga emand polnud noormeest kuulanud, vaid üksnes vaadelnud teda ihaledes ja soovis teada:

„Mida on sul öelda oma kuningannale?“

Eemalt nägi emand välja hiilgav, lähedalt aga mitmekülgselt ebaõnnestunud. Noormees tegi talle sügava kombekohase kummarduse ja vastas:

„Madame, te paistate keset vana kulu eredalt silma.“

Daamid läksid hapult mossi. Tõusis äge vidisädin nagu linnupuuris. See-eest naeratas emand võidurõõmsalt ning teatas kuningale oma arvamuse.

„Sire, see narr näib olevat kõrgel ajastu tasemel.“

Narr kuulis ja kummardas emandale veel kord.

„Tänan, Madame. Ka mina ise arvan sedasama, et tähtis pole o l l a, vaid n ä i d a.“

Kõige lõpuks heitis üks kuninganna hoovidaamidest narrile ette lihase isa troonilt tõukamise südametut tegu.

„Kuidas nii?“ imestas noormees. „Tänapäeval teeb seda iga jõmpsikas. Niipea kui ta püksi pissimise east välja jõuab, hakkab ta ründama ja mõnitama geeniusi, poeete ja riigimehi ning nõuab: „Kasige minema, sest mina tahan teie asemele tulla!““

Nüüd plaksutasid käsi kuninga eakad kambriaadlikud. Niisuguse tõe väljaütlemine oli neile meeltmööda.

Seejärel nimetas kuningas noormehe oma peanarri ametisse ja seda kinnitas ka kolm suurtükipauku. Vana narr võttis peast kaheharulise kuljustega mütsi, kroonis sellega järglast ja puhkes nutma. See oli koletumalt naljakas, sest teise inimese hädaldustes peitubki koomika jõud vis comica.

„Vaadake, ta nutab!“ hüüti rõõmsalt.

„Miks sa nutad?“ küsis kuningas. Kuid enne veel, kui vana mees jõudis avada suud, vastas ametisse pühitsetud peanarr:

„Sire, see vana narr nutab sellepärast, et sai lüüa, kuid ei suuda seda hoopi enam ilmaski kätte maksta!“

Taputilgake

Prints Heldmut sai sel õhtul kaheksateistkümmend aastat vanaks. Tema sünnipäevapidu oli lõppenud ja viimased külaliste tõllad minema veerenud. Suleti rasked rautatud lossiväravad, ragisesid jämedad ketid, tõsteti üles sild.

Prints uitas sihitult sammaskäikudes, mida palmitsesid juba närbunud roosivanikud. Neist lõhnas kabellikult ja kõledalt ning kandelaabrites kahanesid viimased vahapisarates küünlad.

Veel kunagi polnud prints nõnda erutatud kui täna. Ta põgenes kivistest saalidest, mis otsast otsani olid täis maalitud kuningaid ja rittereid, jahiretki, surma ning pühasid nägemusi. Ta jooksis läbi kõmavate trepikodade välja, öö kätte. Nii väga janunes ta õhku ja jahutavaid tuuli sisse hingata.

Prints istus rohtaia müürile ja vaatas mittemidaginägevail silmil alla linna.

Üle teravate kiilkatuste, tuulelippude, kirikutornide, üle õitsvate metskirsipuude ja paplite oli valge kevadöö. Tuules kõikuva ripplaterna all lillutasid kaks sõjasulast ja lugesid pehmeil jalul taarudes oma viimaseid killingeid üle, kuna raekeldri lävel sügas end mõnuga ust sulgema tulnud kõrtsmik. Keegi hiline ümberajaja kolistas kannatamatult uksekoputit ja sai karistada ööpoti sisuga. All valli lõhandikus, põõsa sülest kostis naerupurtsatusi ja kõrtsikute kohevusest siputas taeva poole kaks jalakest. Ühel uuktoa aknal istus tüdruk õlgadelt libisenud särgis, kammis oma raskeid juukseid ja laulis.

Aga prints, tema ei märganud midagi. Ei ka seda, et öö lõhnas nartsissidest, rõskusest ja hapust veinist. Linn elas oma elu ja magas oma und ega võinud teada, mis vaevas noore printsi südant, sest seda ei teadnud ju prints isegi mitte. Ta tundis ainult, et süda nukrutseb, igatseb taga miskit endale teadmatut. Ja see nimetu igatsus oli ta silmades niisama põhjatu sinine nagu Müggeli järv.

Noormees viskus segaste tunnetega murule ja surus näo rohtu. Next ehkki ta uneles saabuvast ja imelisest, leinas ta samal ajal ka oma mängupõlve, millest oli nüüd lahkunud igaveseks.

„Prints, ära ole kurb," ütles keegi sosinal.

Noormees tõstis näo rohust. Kes lausus need lohutavad ja lahked sõnad? Oli ta ju rohtaias täiesti üksi. Üksi enesega, ööga, marmorvaaside ja sammaldunud kivikujudega.

Vaevalt sammu kaugusel toetus seljaga väriheina najale imeväike ärmas tütarlaps.

„Kes sa oled?" hüüdis prints uskumatult.

„Taputilgake, sest ma olen ju nii väike," ütles neiu.

Ta oli lihtsas, tagasihoidlikus kleidis, ilma raskete tikanditeta, mis oleksid kujutanud hõbeliiliaid, nagu komme nõudis. Ka ei kandnud ta ühtegi ehet, ainult juukseid hoidis kuklal koos pärlitest seos, mis sarnanes pigem valgete ülaste kimbuga.

„Ma tahan, et sa oleksid õnnelik," ütles tütarlaps lihtsalt ning istus oma väikesi jalgu häbelikult peites prints Heldmuti lähedusse.

„Jah, aga mis on õnn?" arutas prints. „Ühele on see kasu, teisele au. Ühele mõistatus, teisele jõud."

„Õnn on vist kõige väiksem ja nähtamatum. Selle avastad alles siis, kui oled ta kaotanud," arvas väike tüdruk pisut nukralt.

„Sinuga on huvitav. Sinuga on tore ja rahulik," ütles vaimustatud prints Heldmut.

Öö oli täis seletamatult õrnu lõhnu ja lindude uniseid häälitsusi.

„Su silmad säravad nagu veneetsia klaas. Kas tead, et ainult amatsoonkivil minu ema kroonis on selline helesinine läbipaistvus. Veel õigem oleks, et sinu silmad säravad nagu kaks kastetilka, sest need on kõige ilusamad."

Viirpuul ärkas punakurguke ja hakkas laulma. Koitis juba ja neiu tahtis ära minna.

„Jää!" palus prints, ent tütarlaps raputas pead ja ta juuksed langesid heleda lainetusena õlgadele.

„Kas tuled homme jälle mu rohtaeda?" hüüdis erutatud prints.

Kuid sel kohal, kus neiu äsja oli seisnud, õõtsus veel üksnes väriheinake.

All linnas laulsid kuked. Väravavaht laskis kettide ragisedes silda alla. Prints jooksis lossi tagasi üle veerkivise õue, ehmatades aiakaevult lendu valged tuvid.

Ärkas linn, soputas punaseid sulekotte aknail, kastis roosipuid ja läitis koldeis tule. Asusid tänavale kingseppmeistrid oma lauakeste taha kopsima. Pagaripoiss kandis juba laiali sooje timpsaiu, kuna vorstmaakri särisevalt pannilt tõusid vürtside magusad lõhnad. Tulid turule talupojad, korvid käevangus, linnud süles, või puuraidurid haokubudega. Hakkas hoovist hoovi käima võõramaa mees leierkasti ja ahvikesega timukapunases kuues ja musta tutiga fessis. Linnaväravate juures ja Püha Antoniuse kiriku treppidel võtsid oma igapäevased kohad sisse kerjused.

Ainult prints Heldmut heitis rõõmupäeva rüüd seljast võtmata otse asemele, siidtupsudega voodiräästa alla, ja hakkas unistama oma tillukesest Taputilgakesest.

Ei igatsust sa kirjeldada jõua: tast pole valusamat ega magusamat.

Igal järgmisel õhtul jooksis prints rohtaeda, kus ta sai kokku oma väikese tüdrukuga. Ja mida enam prints temasse kiindus, mida tugevamaks muutus ta armastus, seda pikemaks sirgus neiu. Nad hulkusid igal õhtul vanas rohtaias, imetlesid läänevallilt siniseid kaugusi, tumedate kuusemetsade vankumatuid seinu ja naersid pääsukesi, kes heledas õhtuses taevas ajasid ümber kuu üksteist taga.

Kord, kui nad vaatlesid taevasi täheparvi, kõnelesid Siiriusest ja Orioni ümbritsevast valgest udust, pöördus prints Heldmut Taputilgakese poole ja märkas, et neiu oli temaga ühepikkune ja Taputilgakese huuled olid nii lähedal, et prints tundis võitmatut soovi neid suudelda.

Neiu aga sattus segadusse ja surus ägedalt vastu rinda viirpuu helepunaseid õisi, tundmata valu nende teravaist astlaist.

„Taputilgake," kõneles prints. „Varem tundsin ma rõõmu hommikust. Mul oli lõbus, kui esimesed päikesekiired tungisid läbi mu magamiskambri värviliste akende ning kui nad rõõmsa vaibana heitsid hallile külmale kivipõrandale. Ma armastasin hommiku kõrget taevast täis lõolaulu ja hingasin maa, mesika ja mündi, kummeli ja aruheina lõhnu. Mulle meeldis hobusel kapata üle tuuliste lagedate väljade ning kiljuvate koertega ajada rebase jälgi. Ma sirutasin käed loojuvale päikesele järele, nii kurb olin ma iga kauni päeva lõpul. Nüüd ei tunne ma millestki muust rohkem rõõmu kui öö saabumisest, ja seda sellepärast, et sinuga olla. Ma armastan sind." Ning prints palus Taputilgakest endale naiseks.

„Ja sa ei kahetse seda?" küsis Taputilgake.

„Ilmaski!" tõotas noormees.

Veel samal õhtul heitis prints Heldmut ema jalge ette, surus lauba ta mantli kurdudesse, aga enne kui ta sõnagi lausuda jõudis, aimas kuninganna poja soovi.

Oo, Sina, kuulata südamelööke, kas ei kõnele just need hümnide keelt!

Siis, kui ploomid lõhkesid valmidusest, kui igas majas õlut pruuliti ja vardas küpsesid rasvased põldpüüd, nais prints Heldmut Taputilgakese. Ja ei leidunud ainukestki inimest, kes selle kohta paha sõna oleks öelnud.

Möödusid kolm õnnelikku aastat. Sõjad ei laastanud maad ega niitnud taudid rahvast. Viljad ei ikaldunud, vaid andsid heldelt saaki. Linn kauples suurte kasudega, pruukis ohtralt veine, oli lõbujanune, nõudis meretagust sametit, etendusi ja meisterlauljate võistlusi. Läksid moodi rabarbri ja aaloe elu- ja armastuseeliksiirid ning väikestele süllekoertele hakati eelistama pikakarvalist ja kõhna barsoid.

Õnnelikud olid ka prints Heldmut ja Taputilgake. Igal hommikul ärgates leidis noor naine oma padjalt puisniitude lihtsaid õisi, mida ta üle kõige armastas.

Siis aga, ühel päeval, levis linnas teade suursuguse võõramaa daami Nicolina peatsest külaskäigust kuningriiki. Sellest hetkest peale ei kõneldud kogu maal enam muust kui ainult temast, ta vararikkusest, ta ilust ja peentest kommetest. Nicolina kuulsus käis tema eel.

Tähtsamad õueametnikud ja vähemtähtsad ministeriaalid seisid hommikuti summas koos ja neist möödudes ulatus prints Heldmuti kõrvu vaimustusesosin.

„Ta puumosaiigist riidekirstud on pärlmuttervooderdisega," tähendas õuemeister.

„Ta jaspisest ehtelaekad on täis korallkeesid, randmevõrusid täiuslikemate opaalidega ja sõrmuseid sinisemate safiiridega," lisas kambristuhärra. Ning tema teadis veel lõunalauas kõnelda, et Elbe pole oma voogudel kunagi varem kandnud nii haritud daami.

Sel hetkel pillas Taputilgake käest lambakondi ja määris kleidi. Prints Heldmut punastas pahameelest ning vältis oma kohmetunud naise pilku.

Järgmisel päeval, viibides kuninganna ruumides, juhtus prints pealt kuulma gobelääni tikkivate neidude juttu.

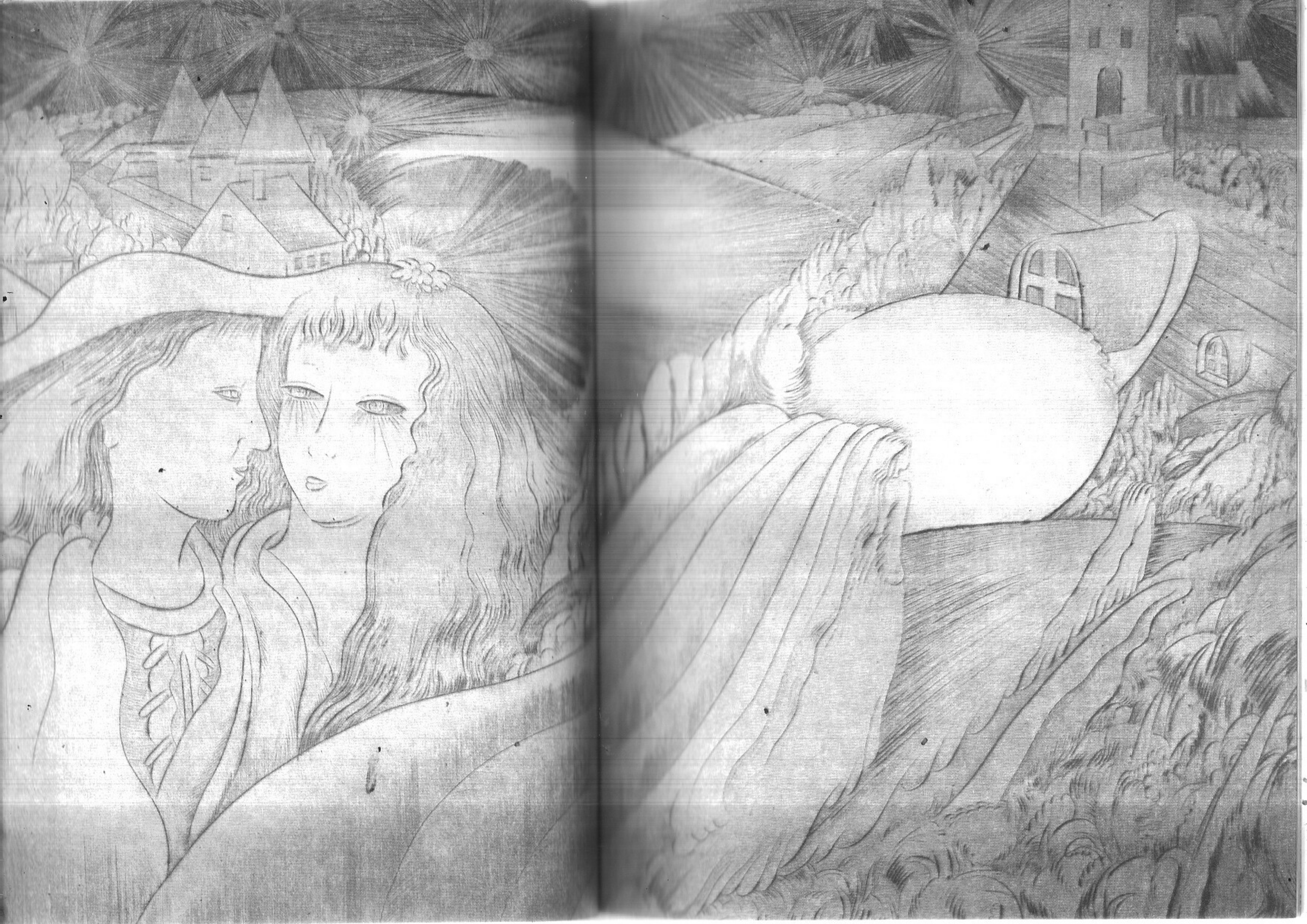

„Ta on nii õrna nahaga, et võib kümmelda üksnes damaskuse roosidelt kogutud kastevees ning ta salvid sisaldavad valget vaha ja mandliõli,“ ütles krimpsus vanapiiga.

„Ta puuderdab ainult balsamiini õietolmuga,“ teadis kõnelda tikkimisraami tagant tedrekirja ninaga kammerneitsi.

Rohusegajat, vaesekest, ründasid siitpeale nii kõrgema kui alama kihi naised, kes nõudsid Nicolina iluvahendeid, apelsiniõie lõhnavett ja muskusseepi, mida valmistatakse biisami näärme eritisest.

Kord, kui prints Heldmut palaval keskpäeval alla viinakeldrisse läks, et jahutada end karikatäie marjajoogiga, kuulis ta kinkarit siunamas:

„Niisugust pomerantsikoorest suhkrulaket, nagu meie pruugime, ei võtaks see kaunitar suu sissegi. Tema joob ainult magusat muskaati ja aromaatset malvaasia veini, sellepärast on ta silmad nõnda peibutavad ja ta jalad ei puuduta tantsides põrandat.“

Ja prints andis käsu muretseda võõrastelt laevadelt kalleid veine.

Nii jõudis lõpuks kätte päev, mil kõrge külaline sõitis tõllas ja arvuka saatekamandiga läbi linna. Tänavail hõisati talle ülistusi, majade aknaist sadas vihmana ta teele õisi ja siidlipud lehvisid kõigis lossitornides tema auks. Igaüks, kes teda nägi, leidis ta olevat hurmava.

Erutatud prints astus külalisele vastu ja juhtis ta mahalaotatud vaibarada mööda lossi. Kaksteist moora kääbust järgnesid oma käskijannale tema ehtelaegastega jaspisest. Nad talutasid ta lemmikut, roostepruuni metskitsepoega, kandsid padjakestel jaapani sülekoeraka ksikuid, mängutoosi, puure valgete hiirte, roosade ja helesiniste papagoidega, toredat, kuid uskumatult jõleda häälega paabulindu, akvaariumi kuldkalakestega ning kõige lõpuks väikest vastikut violetse tagumikuga pärdikut.

Kogu õukond oli vaimustusest keeletu ning sirgus kummardusest alles pärast seda, kui viimane moora kääbus oli lõustu näitava loomakesega mööda marssinud.

Kohe algasid palavikulised ettevalmistused õhtuks. Pürotehnikule anti käsk korraldada võimas tulevärk ja etiketiprofessori pea ähvardati pakule panna kohmakuse või segaduse korral.

Pidusaalis süüdati ligi pool tuhat vahaküünalt, peale selle ka kõrvalruumides, ning ainult pikki kõledaid vahekodasid ja käike valgustasid tulelondid. Õukondlased tõid oma koitanud sametkarpidest lagedale autähed, nühkisid need läikima ja panid rinda.

Eriti püüdlikult oli riietatud prints Heldmut. Ta kandis nelinurkset

baretti, mille kinnitusnõelas sädeles suure valgusemurdumisega teemant. Ta sügavalt avatud kaelusega ja pärlitega tikitud parhist kuue üle oli heidetud peenest samblarohelisest kalevist kullameerdeline, hermeliinkraega lühike mantel.

Ainuke, keda ei haaranud mukkimiseerutus, oli kuninganna, kuna ta lamas haigevoodis ega ilmutanud pikemat aega kellegi vastu huvi, sallides ainult Taputilgakest oma kuningliku sängi ees.

Pidusöök kujunes võrratuks. Rõdult helisesid lautod, rändteater esitas tumma ilmemängu, millele kõik väga kaasa elasid. Laual ei puudunud haruldased veinid, hõrgud road ega maiustused, kuna üle tumeda taeva lõid särama rakettide tuliõied. Kambristuhärra lubas — sest ta oli tuntud lubaja ja üldse tühine lobikapukas — kahekordistada pürotehniku palka, kinkar omakorda ulatas talle kiiduavaldusena peekri suhkruvett pomerantsikoortega, mida keegi enam ei pidanud heaks tooniks pruukida.

Lauas, prints Heldmuti ja Taputilgakese vastas, istus külaline sirgeseljalises pärjatud tugitoolis ning hoidis noormeest kogu õhtu oma hullutavate pilkude tules. Nicolina oli nii peen, et väljaehitud suursugused õuedaamid tundsid end sel õhtul jahukottidena tema kõrval.

„Vaadake, kui võluvalt ta loputab sõrmekesi veepeekris,“ vaimustus esimene õuedaam. Ülejäänud naised aga kadestasid Nicolina musti juukseid, mis olid kõigi kunstide järgi, säravate keede ja kammide abil keeratud oivaliseks soengusarveks ning see vääris järeletegemist.

„Tal on turteltuvi roosad jalakesed,“ märkas õuemeister, sest tema oli mees.

Prints Heldmut aga ei suutnud silmi lahti kiskuda Nicolina paljastelt õlgadelt ning sel ajal, kui õuemeister vaidles kambristuhärraga Nicolina suure Tseiloni pärli karaatide ja väärtuse üle, püüdis prints kinni lehvikuga edvistava kaunitari naeratused.

„Kui umbne siin on,“ puudutas Taputilgake kaasa kätt ning naaldus kahvatuna toolikorjule.

„Lase tuua jahedat veini,“ soovitas prints ja tõusis lauast, et viia Nicolina tantsuringi. Kõik muu oli kaotanud printsi silmis tähtsuse, ta tajus üksnes Nicolina nõtke keha lähedust ning otsis tumenenud pilgul ta korallpunaseid huuli.

„Nicolina,“ sosistas aru kaotanud noormees palavalt.

„Oo, mu kõrgus,“ lausus kaunitar kombekalt. Ent tema pilk jälgis noormeest kogu õhtu ega andnud talle asu, nagu oleks see ta rinda tulega sisse põletatud. Ning pärast peo lõppu, kui kõigist märkamatuks

ja unustusse jäänud Taputilgake pea hellalt mehe õlale pani, võpatas prints ärkvele ning ohkas pettunult:

„Ah see oled sina!" Nii oli ta mõtetega Nicolina juures.

„Kas me ei kõnniks rohtaias? Vaata, kui ilus on öö," kutsus Taputilgake.

„Jah," nõustus prints Heldmut hajameelselt ning hakkas treppidest alla laskuma.

„Vaata, kui suur ja hele on kuu," haaras Taputilgake mehe käe ja surus vastu oma palet. „Kas pole tore, kui pääsukesed vahel ta ümber mängivad?"

„Nicolinale meeldis tulevärk!" vastas prints muule mõeldes.

Rohtaed magas sinises kuuvalguses.

„Vaata, kastetilgad säravad! Kas pole nemad kõige ilusamad!" hüüdis Taputilgake ja pööras oma armsa näo printsi poole. Talle meenus, et mees oli kunagi seda öelnud tema silmade kohta.

„Kõige ilusamad on korallpunased huuled," sosistas prints. Ta ei võinudki märgata Taputilgakese suuri kurbi silmi, sest ta nägi enda ees hoopis teisi, neid kiusavaid, mis arutuks teevad.

Helenevas taevas kahvatas kuu ja viirpuul hakkas laulma punakurguke.

„Kuula, ta laulab armastusest," ütles Taputilgake murdunud häälega.

„Jah, ta ütles mulle: „Oo, mu prints!"" sonis noormees ega võinud seepärast tähele panna, kuis Taputilgake oma rüüsse takerdus ja komistas.

„Kleit on mulle pikk, tuleb väheke lühemaks palistada," kogeles Taputilgake. Kuid mõne sammu järel komistas ta uuesti ning kurtis pisaraid tagasi hoides: „Kleit on mulle pikk, seda tuleb hea tükk lühemaks võtta."

Ent prints Heldmut ei kuulnud midagi, nii hajuvil oli ta meel.

„Ka kingad on mulle suured," kaebas meeleheitel Taputilgake ning kaotas samal hetkel vasaku jala kinga. Ta kummardus seda pikas rohus otsima, kuna prints Heldmut üha edasi sammus.

Mida tulisemalt prints igatses Nicolinat, seda väiksemaks muutus Taputilgake, kuni hoopis tillukeseks kahanes. Ta jäi üksi sügavasse parki maha, haaras nuuksudes väriheinast tuge ning hüüdis kaua, kuid lootusetult oma kallist taga.

Alles siis, kui prints tundis hommikujahedust ja otsustas lossi tagasi pöörduda, märkas ta Taputilgakese kadumist.

Varsti pärast seda õhtut peeti Püha Antoniuse kirikus prints Heldmuti ja Nicolina uhked pulmad, ja kui kuninganna kalmuliseks sai, hakkas ta poeg maad valitsema. Õigemini, ta valitses maad siis, kui tal selleks muudest toimingutest aega üle jäi.

Ta pidi ju hommikust õhtuni üles keerama Nicolina mängutoosi, hankima ta kuldkaladele puruvanasid ja ussikesi, ja kui üks kaladest leiti hommikul kõht ülespoole, sai kuningas valusasti tunda Nicolina kingaapsatit. Tausend Teufel'*il kokku polnud nii ihutud küüsi kui sellel naisel.*

Kuningal tuli karjatada paabulindu, et see põõsais oma uhkest sabast sulgi välja ei rebiks, ning päev läbi põlvel hoida jaapani sülekoera-kaksikuid, millest ta püksid alati kahtlaselt märjad olid. Ta pidi lõbustama papagoisid ja õpetama neile uusi sõnu, ning kui ta lõpuks mahti sai riigiasjus vappide saali nõupidamise kokku kutsuda, ronisid ta põuest ja käiseist välja valged hiired ja asusid närima Kuningriigi Tähtsate Otsuste Laua rohelist kalevit. Nicolina violetse tagumikuga pärdik aga turnis samal ajal ta õlal ning otsis enda lõbuks ja ajaviiteks kuninga pead.

Viljasaagid ei muutunud enam pruunideks timpsaiadeks nagu varem, vaid kollasteks topaasideks Nicolina sõrmustes, tema malahhiitsammastega jahilossideks ning marmorkujudega suveresidentsideks. Rahvas jäi järjest vaesemaks ja Püha Antoniuse avar kirikuesine ei suutnud mahutada kaugeltki kõiki väikese linna kerjuseid. Riigilaegas oli tühi ja sõjasulased, kes ammugi oma palka kätte ei saanud, röövisid külasid ja varitsesid suurtel teedel. Ükski neiu ei julgenud enam, nagu seda kuninga noorusajal tehti, laulda öösiti lahtisel aknal, vaid sulges selle hämaruse saabudes kohe luukidega.

Ent Nicolina laskis kõigele vaatamata ehitada järjest uusi lustlosse, prantsuse stiilis põetud roholusega ja veeremänguteedega parke, armatsemispaviljone festoonide ja paksude paljaste inglilastega, purskkaevusid värvitud veega ja vett sülitavate saatüritega, püstitas elupuu- ja pöökalleede orvadesse iseenda kullatud kujusid.

Kuningas ei viinud jalgagi neisse parkidesse, vaid jäi surmani truuks vanale lossi rohtaiale, ehkki siin ei tärganud enam ainsatki lille pärast seda, kui Nicolina laskis kõik nartsisside ja hüatsintide mugulad üles kaevata ja oma uutesse parkidesse ümber istutada. Ka kõik puud kuivasid ära, sest Nicolina metskits oli nende tüvesid armutult koorinud. Ainult asteldega viirpuu õitses endiselt igal aastal hõõgpunaste õitega ning tuletas kuningas Heldmutile meelde, kuis tema Taputilgake oli kord üliõnnelikuna surunud neid oma tormitseva südame vastu.

Kui kuninga võimuses oleks tagasi tuua see öö, mil ta sai kaheksateistkümneaastaseks! Ent möödunusse ei ole tagasiteed.

Kadusid aastad. Aga ikka veel, igal õhtul, tuli vana kuningas kepi toel rohtaeda ja hüüdis oma Taputilgakest taga. Nüüd teadis ta, et õnn on kõige väiksem ja nähtamatum. Selle avastad alles siis, kui oled ta kaotanud.

Ühel varahommikul leiti kuningas Heldmut rohtaias õitsva viirpuu alt surnuna. Ta nägu oli täiesti noor, ta huulil püsis õnnelik naeratus ja ta sõrmed surusid tugevasti rinnale kastehiilgavat väriheina.

Mida haldjas ei teadnud

1

Minu linn on igal aastaajal ilus. Ei saaks öelda, et ta kevadel meeldiks mulle rohkem kui sügisel või sügisel enam kui talvel.

Mais õitsevad igal pool mujal hobukastanid, minu linn on alles nii noor, et puud veel õisi ei kanna. Siis saabub pärnade aeg. Minu linna pärnadel on alles toed.

Aga kui tulevad räimeparved, saab minu linn hõbedaseks, lõhnab kalast, tuulest ja veest. Ja kellelgi, mitte kellelgi pole siis niisugust hõbelinna.

Kui mujal saabub kuldkollane sügis ja kirjud lehed katavad maa, siis minu puunoorukestel pole veel midagi eriti pillata ja varistada, kuid see-eest on hallid sajud rahustavad ja neis ei puudu meeleolu, palju igatsevaid viiuleid.

Lumega muutub mu linn teatridekoratsiooniks, talvemuinasjutuks, ma ise saan haldjaks. Käin ja unistan:

Siia tulevad mu rohelised aiad, siia minu kultuurimaja ning instituut tarkade seadeldistega säravast emailist ja niklist. Siia mu tehased kaugküttega ja puukool nendele väljadele taamal.

Kord kasvavad ka minu kastanid kõrgeiks ja laiapalgseiks ning nende õieküünalde valgel saabuvad mu linna ööbikud ja kevadööd. Ning armunud paaridele tuleb panna heledad pingid.

Ühel hilisõhtul, kui ma nõnda uitasin ja unistasin, jõudsin üle lillendava heinamaa linna servale maja ette, kus koliti.

Pihutas peenikest uduvihma. Märkasin seda alles siis, kui nägin, et inimesed kandsid mööblit majast välja. Mees ja naine kollast sohvat, nende tütar akvaariumi kuldkalaga ja nende poeg pulkadega ning treitud ilunuppudega raamaturiiulit. See oli ilmselt väga vana riiul.

„Kolite?" küsisin mina.

„Jah," vastas mees ja võttis kübara peast.

„Kuhu?"

Mehel olid nii igatsevad ja äratehtud silmad, nagu ei kannaks ta kollast sohvat, vaid oleks teel imelindu püüdma.

„Teise linna," vastas mees. Märkasin alles nüüd ta käsi. Pagana päralt! Niisuguseid on just minu linnale vaja ning ma hüüdsin imestuse ja pahameelega:

„Miks?"

Mees kehitas õlgu. Need olid tal tugevad, oleksid võinud kõikide raskuste koguraskust üksi kanda. Ma ei suutnud oma kanget tahtmist talitseda ja katsusin läbi kuuekäise ta võimsat biitsepsit.

Ja niisugune mees läheb ära!

„Millal sest linnast kord linn saab," lausus ta. „Praegu pole see veel miski, alles hakatus. Paremad aastad kaovad, ja minul pole aega oodata."

Sadas, ja ta pani kübara pähe. Lükkas uuesti oma laiad peod helekollase sohva ääre alla ja andis naisele märku sedasama teha.

Mis siin mõista, kõik oli niigi selge: ta kippus siit ära sinna, kus on kõik juba kindel ja ammu olemas. Sissetöötatud tehased, rohelised aiad, kus on stiil, muinsus ja traditsioonid, skulptuurid ja pronksmonumendid linnaväljakutel.

Sa truudusetu mees!

Ma ei aimanud siis veel, et tollest õhtust alates hakkab mu linnast inimesi ära kolima ja kõigil neil on unistavad silmad, nagu läheksid nad imelindu püüdma.

Konstruktivistlik, klaasist ja betoonist kaubamaja jäi lõpetamata ning tehased töötasid juba poole jõuga. Päikesel puudus sära, päev näis kahvatu nagu õhtu, mis kõik kustutab, teeb kõik ligioleva ja kauge tuhmiks ning kõlatuks. Kraanad seisid, nokad norus, ja tellingutel liikusid ainult üksikud müüriladujad.

Võib-olla lähevad inimesed mu linnast sellepärast ära, et ses pole rohelisi aedu? — Ja ma tõttasin puukooli, otsisin üles vana aedniku, laureaadi Tertsiuse.

„Ütle, Tertsius, kas tuleb veel kaua oodata, kuni puud suureks kasvavad ning õide löövad? Ja kas ei saaks seda kõike kiiremini?"

Vanake vaatas jalge ette liiva. Nägin, kuidas ta hingepõhjani kahetses, et ei saanud mind rõõmustada. Ning ta raputas eituse märgiks pead.

„Inimesed lähevad ära, lähevad mujale, kus on juba kõik olemas ja valmis. Nad ei kannata oodata, kuni pargid kõrgeks kasvavad ja linn valmis saab. Olen neid igati püüdnud tagasi hoida, Tertsius. Aga nad on kui äratehtud ja lähevad ikkagi ning silmad on neil, nagu ruttaksid nad sinilindu püüdma."

Vana Tertsius kuulas mu kurtmisi, pani mullased käed põlvedele ja küsis siis:

„Aga kuidas sa neid tagasi hoidsid? Mida sa neile rääkisid?"

Ei jõuaks ära nimetada ega üles lugeda, kui palju ma selle heaks olen teinud!

„Ma pidasin rohkesti loenguid, Tertsius. Püüdsin inimesi veenda oma kavatsuste ilus, Tertsius, jutustasin neile linna tulevikust."

„Ja kõik see ei aita?"

„Ei aita. Nüüd tulin ma sinu juurde head nõu saama, oh Tertsius."

Aednik pööras pilgu jalge ette liiva, ma tundsin selgesti ja eksimata, kuidas ta mind aidata tahtis, kuid ta võngutas pead.

„Mina tean ainult, kuidas puid hoida. Kuidas nende juurte ümber mulda kobestada ja väetada, tüvesid lubjata või kaitsta külmade ning jäneste eest, pookida oksi või kärpida võrasid, ravida viljamädanikku või jahukastet, hävitada õielõikajat, lehetäid ja õunamähkurit.

Aga kuidas inimesi sinu linna külge köita, seda mina ei tea."

Järgmisel päeval lahkus veel mitu peret, nad laadisid oma kraami kaubavagunisse. Üks vanake asus isegi jalgsi teele, tagavarasaapad paelupidi üle õla. Tundsin teda, ta tegeles heraldikaga.

„Ka teie lähete, Sepu!" laususin kibeda etteheitega. „Miks?"

Tal oli piinlik, selles ma ei eksinud. Sepu ohkas, ta silmad käisid ringi ja minust mööda.

„Miks?" kordasin valjemalt. Kas polnud mul õigus nõnda küsida?

„Olen vana, suren enne, kui sest linnast linn saab," vastas Sepu viimaks. „Ma ei või oodata."

Tormasin meeleheites tänavaid pidi, mis olid kõik alles pooleli. Mu väikese linna Keskväljakul seisis seitse taksot, siin oli laiaekraaniline kino ja kohvik. Üpris kena kohake, kus mu linnaehitajad varemalt õhtuti muusikat kuulasid, merele vaatasid ja kalalaevadele RT-207, RT-208, RT-209...

Nüüd aga oli ses kohvikus palju vabu, tühje laudu ning nagisid sonide ja kübarate jaoks.

Ning järsku tuli mulle päästev mõte: ma püstitan Keskväljakule pronksist monumendi! Jah. Monumendi. Juba homsest alates seisku Truudus Kohusetundega käsikäes kõrgel pjedestaalil! Olgu see nii kõrgel, et paistab iga korteri aknasse, tuppa ja kööki ja rõdule, igasse ilmakaarde, kaugele ulgumerele ning on näha laevadele, kui need läbi tormi murravad, et kodusadamasse jõuda.

Olgu see monument kui ähvardus mõistusele ja kui koputus südamele, nende südamele ja nende mõistusele, kes minu linnast ei hooli ja ära kipuvad.

Olin sest mõttest nii rabatud ja vaimustatud ning esimest korda kurva kuu jooksul magasin sügavas unes ja ärkasin hommikupuhtel lahkelt, rõõmsa meelega, tuhat aastat nooremana. Kanavarbad mu silme all, mida ei suutnud kaotada „Orto" kreem ega vaala spermatseet, olid kadunud! Kujutlege, et see on tõsi.

Tegin kõik nii, nagu kavatsetud: Truudus ja Kohusetunne, kaks kaunist seisid nüüd Keskväljakul pärjatud päi ja väärikalt käsikäes. Esimese pilk sundis alistuma, teise oma oli nõudev ja kalk.

Kuid sellele vaatamata lahkusid inimesed haav-haavalt mu linnast.

Peatasin mööduva naise ja küsisin:

„Kas see monument meeldib teile?"

Naine jäi kimpu ja kergitas õlgu.

„Ta on ilus küll, aga..."

„Aga mis?"

„Ta on seest õõnes."

2

Kord kevadhommikul istusin aknalauale nagu olin, ööröivais alles, et teha seda, mida iga päev: nukrutseda pooltühja linna pärast.

Ja mis ma nägin! — Monumendi massiivsele alusele najatus peenike kena lilleneiu ning müütas kannikesi.

Mul oli laevastik, puukool, tehased, kraanad ja muu kaasaegne tehnika. Minu Keskväljakul seisid pronksist monument, seitse taksot, kuid lilleneiut mul veel ei olnud.

Ta naeratas möödujaile ja sirutas nende poole siniseid kannikesi. Ja otsekohe piiras lilleneiut tihe murd kodanikke, ma isegi imestasin, et neid nii palju kogunes. Neitsike kõneles ja inimesed kuulasid, kuid minuni ei kandunud sõnagi.

Heitsin palitu kiiruga õlule ja ruttasin Keskväljaku poole, end käigu peal vöötades ja kinni nööpides. Aga ka seal ei kuulnud ma midagi. Tõusin varvastele, ent kellegi lai turi kerkis ette ja ma ei näinud midagi.

Nii kordus see iga päev: ma ei näinud midagi.

Ühel õhtul sattusin nagu juhuslikult maja juurde, mille ukse ees seisis veoauto. Kaabuga mees näis kuidagi tuttav, ta laadis maha mööblit. Ka seda olin varem kusagil näinud. Kollane sohva, akvaarium kuldkalaga ja raamaturiiul.

„See olete ju teie!" hüüdsin.

Tibutas vihma. Mees võttis kübara peast.

„Teie kolisite ju ära!"

„Ma tulin tagasi," vastas mees.

Sadas vihma ja ta pani kübara uuesti pähe, sest kuhu ta olekski selle pannud, kui pidi lükkama oma suured osavad käed helekollase sohva alla. Ta andis naisele märku sedasama teha.

Tütar haaras sülle akvaariumi ja poeg riiuli.

„Teil on nüüd uus raamaturiiul," ütlesin neile järele. „Too teine oli pulkadega ja treitud ilunuppudega. Õige vana riiul oli too."

„Oli. Nüüd on meil uus. Mis neist vanadest asjadest enam meenutada, mis kunagi oli..."

Sellest õhtust alates hakkas inimesi mu linna tagasi tulema. Tuli, ja isegi jalgsi, vana mees, kes tegeles heraldikaga. Kui ma õigesti mäletan, siis Sepu oli vist ta nimi.

„Miks te tagasi tulite? Kas kohusetundest? Või truudusest?"

„Tulin nagu kõik teisedki. Et lilleneiut kuulata."

„Mis imet tema siis räägib?"

„Seda peab igaüks ise kuulma," lausus Sepu. Ta kübara paela vahele oli pistetud paar kannikest. Kõik, kogu linn kandis neid. Puuseppade brigaad kinnitas õied töörõivaste traksipandla vahele ja ametnikud revääri nööpauku.

Kraanad tõstavad nüüd jälle suuri silikaltsiitplokke, minu klaasbetoonist kaubamaja sai valmis ning instituut. Elamuid soojendab õhuküte, tehastes töötavad inimeste leiutatud targad ajud niklist ja valgest emailist kestades.

Enam ei kolinud keegi ära, kõigil oli aega küllalt oodata, millal mu linnast linn saab, kunas saavad valmis stiil ja traditsioonid, ajalugu ja muinsus, ning millal puudele kasvavad laiad ladvad.

Kord, kui ma istusin kohvikus, kus kõik nagid jälle sonisid ja kaabusid hoidsid ja kus mu linnaehitajad kohvi rüübates nagu varemgi vaatasid merd ning laevu RT-210, RT-211, RT-212..., kuulsin üht meest kõnelemas sõpradega. Ta rääkis nõnda kuumalt ja vaimustusega, nagu puutuks jutt naisesse. Ainult naisest võib nõnda rääkida!

Mees kõneles:

„Kui tulevad räimeparved, saab mu linn hõbedaseks, lõhnab kalast, tuulest ja veest. Ning kellelgi, mitte kellelgi pole siis niisugust hõbelinna!"

Need olid ju puhtalt minu mõtted! Kas polnud ma neid endale tuhandeid kordi korranud!

„Kust teie seda teate?" hüüdsin ta lauakesele lähenedes. Mees pööras mu poole tugevasti päevitanud näo, tal olid selged, läbipaistvalt heledad silmad, ja imestas:

„Kas see pole siis nõnda, nagu ma ütlesin? Rääkisin ma valet?"

„Ei. Ei sugugi. On hea, et te nõnda mõtlete," ohkasin õnnelikuna.

„Pärast seda, kui ma lilleneiut kuulasin, näib mulle kõik hoopis ilusam," tunnistas mees.

Nii?

Jäin ootama hommikut, et esimesena Keskväljakule jõuda.

Juba eemalt nägin teda kannikestekorviga, habrast ja peenikest lilleneiut, ning ta seisis seal päris üksi. Ta naeratas kütkestavalt kõigi oma tedretähtedega, et ma hüüatasin:

„Oled ehk Primavera? Sa oled nii kevade nägu!"

„Oh ei! Olen üsna tavaline," naeratas neiu.

„Siis ütle, miks on sinu ümber alati tihe rahvamurd? Millega sa neid inimesi köidad? Mida sa neile räägid?

„Erilist midagi."

„Kas pead loenguid truudusest?"

„Ei."

„Kohusetundest võib-olla?"

„Pole rääkinud."

„Siis jutustad sa küll neile perspektiivist, eks ole?"

„Oh ei! Ma ei oskakski seda," lõi neiu käega.

„Aga millest siis?" küsisin täiesti nõutult.

„Armastusest," ütles lilleneiu lihtsalt.

„Kuidas?"

„Jah. Inimesed võivad sellest alalõpmata kuulata ega tüdi ilmaski. Kuulavad kulupea ja nooruk, töömees, professor ja diplomaat, merekaru ja õrn baleriin.

Elust pettunu saab armastusest jõu, püsimatu tasakaalu, tuim tiivad. Tõrksa teeb see taltsaks, laisa töökaks, ükskõikse kirglikuks, truudusetu truuks ja halva heaks. Armastus võidab surma ja kosmose.“

„Tähendab siis armastusest?“ kordasin ma hämmeldunult.

„Armastusest,“ noogutas tema. Ning pani ausamba alusele, Truudusе ja Kohusetunde jalge ette kannikesekimbu.

Ja ennäe! Nad polnudki enam õõnsad kujud.

Sisukord

Muistne jahilugu
5

Imevärki puu
9

Pidulik päev
11

Salmipalmija
14

Meistrite tüli
18

Kolme piiga kosjad
21

Linnulennult
28

Tivoli
33

Anakreoni värss
40

Midase saladus
44

Doctor mirabilis
46

Haaremi öö
51

Päritav amet
55

Taputilgake
60

Mida haldjas ei teadnud
71

Лилли Промет
РОСИНКА
Сказки. На эстонском языке
Художник-оформитель и иллюстратор Н. Нейдре
Таллин, изд-во «Ээсти раамат»
Toimetaja E. Lehiste
Kunstiline toimetaja M. Vannas-Raid
Tehniline toimetaja M. Kukerman
Korrektorid T. Aug ja K. Kuutma
ИБ № 3017
Laduda antud 14.12.81. Trükkida antud 20.12.85.
MB-11758. Formaat 70×90/16. Ofsetpaber.
Kiri: times. Ofsettrükk. Trükipoognaid 5,0.
Tingtrükipoognaid 5,85. Tingvärvitõmmiseid 30,41.
Arvestuspoognaid 5,26. Trükiarv 18 000. Tellimus nr. 1707.
Hind rbl. 2.—
Kirjastus „Eesti Raamat", 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10.
Trükikoda „Oktoober", 200109, Tallinn, Kreutzwaldi t. 24.
Tallinna Raamatu trükikoda, 200108, Tallinn, Laki t. 26.